МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет — Арадувл 1923 шера денз

Советски Союзан Коммунистически парте Нохч-ГIалгIайн обкома, Нохч-ГIалгIайн АССР Лаккхехьарча Советан Министрийн Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

№ 47 (2899). | ШоатIта, 18 апрель, 1964 шу. | Мах 2 кап.

ДАЬКЪАЛА ХИЙЛА МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМ — МАССАЗА А ДИЙНА БОЛА СИЙЛАХЬ-БОККХА РЕВОЛЮЦИОННИ ХЬЕХАМ!

НОВКЪОСТАГА ХРУЩЕВ НИКИТА СЕРГЕЕВИЧАГА

Дукха веза доттагIий новкъостий!

КПСС Центральни Комитето, СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето Хьа кхоазткъеи итт шу кхачар дийнахь дега чура чIогIа даькъала вуьц Хьо, тешаме ленинец, Советски Союза Коммунистически партен Советски пачхьалкхени, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн болама тIехьаьнна вола дентель, империализмана дуьхьал, машара, демократейн, къамаш шоай лоIаме хилара, социализмана тIехьа къонахчьа долаш къовсам лоаттабер.

Турпалча болхлой класса сий дола воI, Iа, Никита Сергеевич къаьнарча Россе пролетарий къахьегамен къовсамен бирса школа чаккхьаьккхай. Хьа деррига сакхетаме вахар айхха дуьхьадена да ленински парте, вай сийлахь-доккхача халкъа революционни балхаца. Граждански тIом хиннача шерашка, ЦIеча эскаре политически балха тIа а волаш, бе тера а доаллаш тIом баьб Iа интервенташтеи кIайча гварде контрреволюцен дуьхьала. Граждански тIом йистебаьнначул тIехьагIа Iа хьай беррига низ дIалу социализм хьалъяра, Украински ССР-ен вай Даьхен столица — Москвай партийни организацешта дукххача шерашка керте а латташ.

Сийлахь-боккха Даьхен тIом лаьттача бирсача шерашка вай парте кхыча дентелашца цхьана, Iа юкъарчал доаццаш тIема фронташка хьалхе лелаьнй гитлеровски захватчикашта дуьхьала советски тIемахоша са ца кхоадеш лоаттабаьча къовсама. ТIом беш долча эскара дукххача фронтий тIема советий член а волаш, Iа эггара чIогIагIа дакъа лаьцад йерттера операцеш уттачеи чакхйоахачеи, Волгограде, Курске, Ореле лаьча исторически тIемаштеи кхыча тIемаштеи юкъе.

Итт шу хьалха Хьо цхьа барт а болаш хержар Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Хьалхарча секретаралла, хIаьта 1958 шера денз Iа хьалхе лелаю Советски правительствана. Цу Iалаьмате боккха лоархIам болча постешка латташ, Iа кIаьд ца луча хьинарца кхоачашду партенен советски халкъаи хьалхашкара хьай къаьстта чоалханеи бехкенахмен декхараш.

Вай парте шийн XX-ча съезде хьа инициативах культ личностах юкейнса халонаш дIахахара, партийни пачхьалкхени балха ленински принципаш юхаметтаоттара а дегIайоалдаяра а, коллективни хьалхе лелаяра чIогIа низ лоаццар. Парте из низ чакхбаьккхар боаханьча а ерригача парте харцъяьча а антипартийни группана дуьхьала къизз лоаттабаьча къовсаме. Дика довзаш да пачхьалкхени партийни вахара ленински нормаш котъяхара тIехьа лоаттабаьча къовсаме мел боккха лоархIам болаш революционера - ленинеца къонахчал долаш гIулакх дир.

Вай Даьхе шерра йоаржаь коммунистически общество хьалхе йолаяннача хано дIадийхар партегара керда теоретически проблемаш творчески оттаяр, коммунизмага бодача болама цхьацце а тахкана дола наькъаш Iалма хьасане къовстадар. Iа кулгалдеш йола Центральни Комитет декхарийла яр парте нийса йола генеральни лини оттаяра событеш кIоаргга кхетае, революционни денал долаш а ленински хьакъал долаш а хила. Сийлахь-воккхача Ленина кхелла Советски Союза Коммунистически парти шийна хьалхешка латта исторически декхараш тIехьхоачашдулургдолаш хилар, Маркса-Энгельса-Ленина сийлахь-боккхача хьехамца чIоагIало а луццаш толамца кхоачаш а йир кийчаш а ю вай ханара эггара чолхане йола теоретически политически проблемаш. Юкъарчал доаццаш Iа дакъа доаш парте отта а йир шийн XXII-ча съезде тIа а кийчар марксизм-ленинизм творчески дегIайоалдара керда этап хуьл СССР-е коммунизм хьалъяра программа. Вежарашка йолча коммунистически болхлойн партеша КПСС Программах вай замен коммунистически манифест я аьлар.

Вай парте теоретически установкаш, цун генеральни лини, цуй практически болх нийса хилар баькъдир вахаро.

ДIадахача шерашка, боккъалдар аьлча сийлахь-доккхача итт шера вай мехка промышленносте, юрта боахаме, экономикана хьалхе лелаеча халкъа боахам йоккхайча темпаша дегIаухийта Iалаьдеш доле Iалаьмате доккхий хувцамаш хилар. Партенен дерригача советски халкъан хов мел хьинар волаш, мел Iалаьмате боккха организаторски талант йолаш, гIулакх доазаш Iа, Никита Сергеевич, къестаду боахама а культура а гIишлош хьалъяра, Iилмен техникен дегIайоалаяра хьалхашка айтта дешаш, тоаеш эргайоах общественни отношенеш, советски наха коммунистически кхетам балара дешаш.

Хьа массе оагIорахьарча балха юкъе белгала гIулакх да халкъаца айхха буввам болаш хилар, кхоачалуш йоаца инициативеи хьинари, вахара процессашта кIоаргга еш йола анализ, дагадоалачунга - коммунизмага тIатIа чеххагIа дIахьалхашка воалаш тIаккхача гIертар, из деш карагIаьнначa толамех доккхал а ца деш. Деррига Хьа вахар, дукха веза Никита Сергеевич, ленински партенен советски халкъан дуввалгга йоаццаш дика гIулакх дара хьоккам ба. Хьа хьалхенна парте Iалашдаь вай Даьхен экономически, оборонни, идейно-политически низ шIаккха а ца хиннача тайпара лакхбелга, халкъа вахара хьал-торо лакхьеча доккхий толамаш даьхад.

ДIадахача итт шеро тешаваш хьахьекхар СССР арахьара ленински принципиальни маьлареи йола машара политика вахаре сийлахь-боккха низ болаш хилар. Шаккха а ца хиннача тайпара лакха да хIанз Советски Союза дуьнен халкъашта юкъера сий, вай ханара йерттера проблемаш къестаеча цун йола лоархIам. Деррига халкъашта чIогIа лоархIам беш да, Никита Сергеевич, машара гIулакха тIехье, колониализм дIаяккхара тIехьа, социальни къамен низ-Iоткъамах болхлой класси беррига къахьегамхойн мукъабахара тIехьа лоаттабеча къовсама юкъе Iа лоаца Iалаьмате доккха дакъа.

Коммунистически парте Iалаьмате боккха болх баьб, ба а бу социалистически система мехкий содружество, вежарашка йолча коммунистически болхлойн партей документаш тIа — 1957-ча шерарча Декларацe тIеи 1960-ча шерарча Заявление тIеи дIало дегIайоалаьча марксизма - ленинизма принципаш тIа дунен коммунистически болама цхьоагIо чIоагIъяра тIехьа. Ленински принципашца чIоагIало а луццаш, Хьа хьалхенца, Никита Сергеевич, КПСС ЦК-а машар хургбоаца къовсам лоаттабу ревизионизмана, догматизмана, сектантствана, неотроцкизмана дуьхьала, марксизм-ленинизм цIена хилара тIехьа, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама мугIараш чIоагIдара тIехьа.

Хьо керте латтача КПСС Центральни Комитетои Советски правительствеи дIахьош йолча Ленински турпен арарчен политико кхы а чIоагIагIа чIоагIйир вай партен ерригача советски обществах йоаргIйоаца цхьоагIо, вай мехка деррига халкъаш шоай экономикен культурен товарга кхоачаир, дерригача къамий къахьегамхой коммунизм хьалъерий цаI йола вежарий коллектив ец кхоабир.

Вай Даьхенен дерригача прогрессивни адамашта долча беркатa Iа беш бола болх чIоагIа лоархI, мах бу, беза советски халкъа, дерригача дунен тIарча къахьегамхоша.

Дукха веза Никита Сергеевич!

Хьа сий долча юбилей дийнахьа КПСС Центральни Комитето, СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето Хьо чIоагIа могаш, ... хьинаре хилар, дукххача шерашка вахар, вай сийлахь-боккха Даьхе тоалара, социализман коммунизман гIулакх котдалара тIехьа керда гIулакхаш хьона кадолаш ... лоаца боаккх Хьона.

КПСС Центральни Комитет | СССР Лаккхехьарча Совета Президиум | СССР Министрий Совет

Новкъост Никита Сергеевич ХРУЩЕВНА Советски Союза Турпал яха цIи яларах дола СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Коммунистически общество хьалъеча, Советски Союза экономически оборонни низ чIоагIбеча, СССР-а халкъий вежараша доттагIал дегIадоаладеча, машар бераш йола арахьара ленински политика чакхйоахача Коммунистически партенен Советски пачхьалкхенен хьалхашка тIехдаьнна доккхий гIулакхаш дарах а Сийлахь-боккха Даймехка тIом лаьттача хана гитлеровски захватчикашта лоаттабаьча къовсаме карагIдийна Iалаьмате доккхий гIулакхаш белгалдоахаш а новкъост Никита Сергеевич Хрущевна из ваьча дийнахьа денз кхоазткъе итт шу дизарца дуввадена Советски Союза Турпала цIи луйла цуна Ленина ордени «Дешо седкъа» яха медали а луш.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1964 ш. 16 апрель.

ДОТТАГIЛЕН ВИЗИТАЦА СОВЕТСКИ СОЮЗЕ

14 апреле Москве хьахкхачар Монгольски халкъа-революционни парте ЦК хьалхара секретарь МНР Министрий Совета Председатель Ю. Цеденбал.

КПСС ЦК Хьалхара секретарь, СССР Министрий Совета Председатель новкъост Н. С. Хрущев ваь кхоазткъеи итт шу даларца дуввадена доттагIлен визитана вена новкъост Ю. Цеденбал.

Ю. Цеденбалаца цхьана кхаьта баьхкаб МНРП ЦК член, МНРП ЦК арахьарча будлашкий отдела заведующи П. Шагдарсурен.

* * *

15 апреле Москве ена КПЧ ЦК хьалхара секретарь, ЧССР президент новкъост Антонин Новотный керте латташ йола ЧССР партийно-пачхьалкхен делегаци.

Чехословакии халкъа цIерах КПСС ЦК Хьалхарча секретара, СССР Министрий Совета Председатела новкъоста Н. С. Хрущева кхоазткъеи итт шу даларца даькъала йувцар дукха доттагIлен визитаца ена делегаци.

* * *

Новкъоста Н. С. Хрущева кхоазткъеи итт шу даларца дуввадена цу дийнахьа Москве кхаьчай БКП ЦК хьалхара секретарь, НРБ Министрий Совета Председатель новкъост Тодор Живков керте латташ йола Болгаре Халкъа Республика делегаци.

* * *

14 апреле саррахьа Москве хьахкхаьчаб Венгерски социалистически болхлой парте ЦК хьалхара секретарь, Венгерски болх-аьхархой революционни правительства Председатель новкъост Янош Кадари ВСРП Политбюро ЦК член, венгеро-советски доттагIлен Общества председатель Шандор Ронаи. Новкъост Н. С. Хрущев ваь кхоазткъеи итт шу даларца дуввадена доттагIлен визитаца баьхкаб новкъостий Я. Кадари Ш. Ронаи.

* * *

16 апреле шийн сесагаца Москве кхаьчав Германе Социалистически Едини парте ЦК хьалхара секретарь, ГДР Пачхьалкхен Совета председатель новкъост Вальтер Ульбрихт.

КПСС ЦК Хьалхарча секретара, СССР Министрий Совета Председатела новкъоста Н. С. Хрущева кхоазткъеи итт шу даларца дуввадена доттагIлен визитаца вена новкъост В. Ульбрихт.

Никита Сергеевич Хрущевга

Веза Никита Сергеевич!

РСФСР йолча КПСС ЦК Бюрос, РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиумо, РСФСР Министрий Совето Российски Федераце къахьегамхой цIерах дег тIара даькъала вуьц Хьо ваьча дийнахь денз 70 шу дизарца.

Хьона, тешамерча ленинца, Коммунистически партен Советски пачхьалкхенни тIехьаьнна воккхача деятела, лаьттан тIа машари иразн оттадар дукха кIаьд ца луш къовсам лоаттабечоа эггара дикагIа мел дар лоаш лоаца боаккх техкн эрсий халкъо, республика дерригача халкъаша, берригача советски наха, прогрессивни мел долча адамо.

Хьа вахар — адамий ираза дукха, коммунизма дукха лоаттабеча къовсами сийлахь-йоккхача идеашта дувиалга йоаццаш дика гIулакх дара хьоккам. Къахьегамен къовсамен — заводашкеи шахташкеи, Москве а Украине а, граждански Дай-мехкен тIемий фронташка — гучайийнай Хьа йоккха организаторски талант, Хьайна тIехьа нах баха лоаш Хьо хилар. Хьо массаза а халкъаца ва. Цун уйлаши цо догдоахараш, цуй йоакхоаша дика хетараш — Хьа йоакхоаш, Хьона дика хетараш.

Парте кулгалца бIубенна коммунизмага бода Советски мохк. Сий дола белгалонаш дукха я цу наькъа тIа. Укх тIеххьарча итт шерах сийлахь-доккха шераш да аьнца хилийо. Бокъонца из я шийн Центральни Комитета, Советски правительствана керте оттилга парте Хьона тIадожайла за. Сайрда оагIув а хиина Даьхен летописе юкъе гIоргда уж шераш — белгала революционни хIамаш карагIдийна шераш.

Советски нах массаза а парте Центральни Комитета, Хьона, Никита Сергеевич, баркал оалаш хургба Сталина культ личность гучадаккхарах, антипартийни группа йоалаярах, ленински низ котбаккхар дукха лоаттабеча къовсаме хьагойтача майралахи деналахи. Бокъонца дола ленински хьалаш мехка юхаоттадаро шерра низ хьабийлар халкъа инициативаен хьинараи, кхы а дукхагIа лакхдир Коммунистически партен цун кулгалхойн сий.

Парте творчески дегIаккхул марксизм-ленинизм, майрра лех коммунизм хьалъяра керда наькъаш. Сийлахь-йоккхий ленински идеяш дIахо дегIайоалдаелга хилар XXII-ча съездо тIайидача КПСС Программах. Партен халкъен революционни творчествана юкъе мах баь варгвоацаш доккха дакъа лоац Iа, Никита Сергеевич. Теории практикен цхьана хилар, вахаца айхха буввам хилар, даим халкъаца дагавоалаш хилар Ленина санна Iа вIашгIехьбоаккхача Хьа балза стила чулоацам ба,

Халкъо дега гаргга тIаьш, коммунизм хьаш наькъ къахьегамца а нахи а яха Хьа дешаш. Миллионий къахьегамо эргабоаккх мохк. Шаккха а ца хиннача тайпара низах тоаенай вай Даьхе, космос эггара хьалхагIа карадерзаьраш советски нах ба, атома низ коммунизма гIулакхашка оттабаьб. Ленински хьесапах мехка майрра чакхдаьккар экономика дегIайоалаеш халкъа боахама деш дола кулгал тоадеш дола доккхий гIулакхаш, йоккхача химегахьа, юрта боахама интенсификаци яргахьа низкъ лаьцаб. Хьо, Никита Сергеевич керте а латташ чакхдаьха уж деррига революционни хувцамаш латувнаазмаца хьаллаьцар халкъо.

Ерригача вежарашка йолча республикашка а санна, беркате болх беш латт Россе. Укх тIеххьарча итт шера промышленносто арахеца валови продукци шоззел ахаззел лакхъенна, шоазе хIана еннаш аьнна лакхъенна къахьегама оасарле, хьалхьий 5.000 гаргга керда йоккхий предприятеш. Царна юкъе — энергетика гиганташ, химически индустре низ йола комплексаш. Республикерча дукххача экономически районий промышленность семилетка тIеххьарча шера рубежашка кхаьчай. Эргабаьнаб тха Федераце юрта боахам а. Укх тIеххьарча итт шера колхозашеи совхозашеи шоззе хIана дакккхац аьнна дукхагIа доакх ялати дуклу, кхоззе дукхагIа — шура; дукхагIа йоах кхыйола юртбоахама продукташ а.

ХIаьхегIа хулаш латт Даьхе, дикагIа баха болабенна советски нах. Хулче Россе оалаш хиннах цхьаа хана Эрсий мехках, боадозен къел юаци доаллар цуй къахьега адам, хир хаьда дIаларголча кхоачадаьдар юстара дахача къемех дола халкъаш. Сийрда вахар кхьчая хIанз Россе дерригача халкъий городашкеи юрташкеи. Российски Федераце бахача нахах хIара кхоалагIа вола саг лакхера а юкъера а образовани йолаш ва. Укх тIеххьарча итт шера шозза дукхагIа хилла городашкарча чуIеча цIеной фонд, миллионаш керда дика цIенош хьалдаьд юрташка, Россе бахача нахах ахаьша нердача цIеношка чуховвар деддаьд, чуIеча цIеной хьалаш тоадаьд. Дикка лакхденнад реальни алапи, шоззе дукхагIа хиннай общественни потребление фондеш. ДегIавоагIаш а хьалхеевеш а латт керда саг — коммунистически кхоанен саг.

Доккхий да коммунизм хьалъеча вай мехко даьха толамаш. ХIанаарча исторе берригача наькъо бакъду КПСС-ен дунен халкъашта юкъерча коммунистически боланен генеральни низ нийса хилар. Нагахьа санна сийлахь-воккха Ленин дийна хилча, цо аргдар: «Нийсача наькъаца долх цо, новкъостий! Шаккха а цу ленински наькъа тIара яргаьц парти. Цхьаккха аьттув ца боалаш к эзь хинна а кхаргьа китайски раскольникаша КПСС-а, социализма мехкий, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама цхьоагIоннен кхотадаларан еш йола ерригa атакаш.

Ленински низ бахьан долаш, марксизма-ленинизма цIенал бахьан долаш лоаттабеча къовсаме бокъонца йолча принципиальноста хьоккам гойт Iа, Никита Сергеевич. Хьона я ерригa парте, деррига советски халкъ.

Веза Никита Сергеевич! БIарг ма кхоача вай Росси, Курильски довкъашкара Балтика бердашка кхаччалца да цуй дозош. Цхьабакъда, тамаш я, Хьона вахар ца довзаш йола цхьаккха а мейнет цуй яле. Хьа хьакъалера хьехамаш, дикадар лоаш Хьо хилар, хIаьта цкъаза Iа шийна йоалаш еш йола замечанеш а—мах баь варгвоаш доккха довкъостал да Ленинградерча машинаш ерацтеи Кубанерча ахархоштеи, Урала металлургашта, Поволжья а Сибарегаь а химикаштеи энергетикаштеи, Дальни Востокерча чкъарий лувцараштa, агрономаштеи хьехархоштеи, Iилмахошта а художникашта а. ХIара советски саго шийн воккхагIа вола хьехархо а доттагIа а лоархI Хьох. Хьогара Iомалу из халкъа дукха веза къахьега а.

Российски Федераце доалахьа доккхий Iалама рузкъаш да, моллагIа а делалера гIулакх де кийча бола талант йолаш къахьеган дукха безаш бола нах ба. Россе халкъаша коммунизм хьалъяра гIулакха юкъе къахьегамца лоаца дакъа шолха а кхолха а хилийтар—вай сийлахь гIулакх вай декхар. ХIаьта из деккар кхоачашдергхиларах оаха Хьона дош а лу.

Российски Федераце къахьегамхоша, дерригача советски халкъо а санна, коммунизм хьалъяр дукха лоаттабеча къовсаме шоай мугIараш кхы а айхагIа кхотадергаа КПСС Ленински Центральни Комитетан Советски правительстванеи гонахьа.

Мукъаба тхона, веза Никита Сергеевич, эрсий Iаьдалах кхозза Хье мархIа волла а дикача унахцIенонца, коммунизма котален дукха беркате болх беш дукхха а дукхача шерашка Хьо вахар лоаш Хьайна лоаца баккха а.

РСФСР-а ЙОЛА КПСС ЦК БЮРО | РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ | РСФСР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

ПАРТЕ ТIАХЬЕХ

Гаргахкоачаш латт адамий бIаьстен цIей — ЦхьоалагIа май. Къахьегама толамашца наькъа боллаш цуна советски нах. КIоаргге массане дегашка дийшаш укх денешка КПСС Центральни Комитета 1964 шера 1 Майга даь тIаьхьехамаш. Цу тIаьхьехамашка белгалдаьккад советски наьна дагара гIулакхаш, машар лорабара, халкъашта юкъера доттагIал чIоагIдара пар лоIам, вай мехка коммунизм хьалъяра керда толамаш дахара уж бIубенна хилар. Миллионаш болча коммунизм хьалъерий деташ ураоттадаьла тIаьхьехама укх денеша:

Деррига низ КПСС Программа, парте XXII съезда решенеш кхоачашъяра!

Коммунизма котален хьалхашка доале!

Парте Центральни Комитета тIаьхьехамаш КПСС Программа хьеех, Маркса-Энгельса-Ленина даиман бахаргболча революционни хьехама дегах латтаца да. Вай парте лакха лоаттаю марксизма - ленинизма байракх.

Дерригача советски халкъо санна, къахьегама коталоашица жоп лу Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша хьамсарча парте тIаьхьехамешта. Республика промышленни предприятешка, колхозий, совхозий хьацна шерра социалистически низ ъержай 1-ча Мая сайна. Деннгара денга соадув КПСС ЦК декабрьски февральски Пленумий решенеш чуйина кхоачашъеш боахача къахьегамхой хьинар. Укх шера цхьоалагIча квартале республика промышленни производства план кхоачашдьай 104 процент, хIаьта химически промышленноста предприятеша валови продукци дIаллахача шера цхьоалагIча квартале арахийцачул 12 процент совъяьккхай, мехкдаьтта промышленноста предприятеша — 24 процент, мехкдаьтта чаккдоахача промышленноста предприятеша — 11, машиностроени метала тоадечен промышленноста предприятеша — 14 процент.

Iалаьмате чIогIа йоалахьеган я укх денешка Мая сайна республике эггара хьалха социалистически кхь дIайолаьб йола «Малгобекнефть» 3-ча промысла коллектив. Изтта хьинаре къахьег Нохч - ГIалгIайчен берригача мехкдаьттахоша. Къахьегама толамеш хоамаш ух хIара денна йоккхача хиле, изтта кхьйолча а предприятешкара. Дукха хе йоаццаш галюгаевски нефтеразведчикаша кхайкарай дир Азербайджана бурильщикашка «Хьанула яхье довл вай, бакински доттагIий!» аьнна. Кхайкарал хьаллаьцар Азербайджана буровикаша.

Балхаш сихденнад республика колхозийи совхозийи кхашка а. Уж чуйина къахьегаш ба семилетка алхлагIча шера лаккхара хьувкъамаш чуэцара. БIаьстан балхаш толамца чаккдоахаш ба 1963 шера Ертроссийски яхье котало къакха бола гIорбаьнна звеньевойн «Октября 40. шу» яхача совхозера Кодзоев Бахьаудди «Красноармейский» яхача совхозера Кагерманов Оалхазари, изтта кхы а. Доккхий декхараш тIайица цар укх шера. ГIорбаьнна механизатораш бIубенна ба шоай дош дизза кхоачашдергхиларах. Шерра балха юкъекхухь хьалха латтарий опыт. Дукха механизаторaш ба республике укх шера В. Первиллен В. Светличен опытах болх беш.

Дог гIоздоахаш да республика цхьаболча хьайбаш лелаерий хьокхамаш. Социалистически яхье цхьоалагIча квартале хьайбай продукташ яхара хьалхара моттиг яьккхай Сунженски производственни управлене хьайбаш лелладераша. Дукха я тIайица декхараш тIехкхоачашдеш йола доаркаш — маякаш.

Хьинар соадаьккха наькъа болх Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхой дезача ЦIейна. Цхьабакъда, массанахьа дика латтац болх. ЦхьоалагIча мая сийна шерра социалистически низ ъяржача хана гучадаха деза балха юкъера кхоачамбоацараш а, хIана аьлча беррига низ тIабахийта беза уж сихагIа дIадахара, хIара денна заданеш тIехкхоачашъяра. ЦхьоалагIча квартале план кхоачаш ца еш йисай цхьайола предприятеш. Из гIулакх дIахо ла метаргдац.

Дукха кхоачамбоацараш да гIишлоний организацешка. Республика гIишлонхоша толамаца жоп дала деза хьамсарча парте тIаьхьехама: «Советски гIишлонхой! Сихен дикен де гIишлой балхаш! Хьалхе хозен дарегIен йола здани гIирсаш!».

Республика химикаш оарцагIбенла беза керда урхаленаш яхара. Парте тIаьхьех уж: «Химически промышленноста болхлой! Къовсам лоаттабе юрта боахам дIахо дегIабоалабара минеральни удобренеш дIайийна хIамаш лораю химически средстваш дикка аласаьккар дукха! Химически предприятий керда мощностеш сихагIа балха юкъе а йха, нара а ерзае!»

Доккхий декхараш латт Нохч - ГIалгIайчен юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка. ХIанз а да хьайбай продукташ яхара план кхоачаш ца еш дола боахамаш. Дукха кхоачамбоацараш нийсалу кхашкарча балхашта юкъе.

— Юртбоахама къахьегамхой! — йоах парте тIаьхьехамаш тIа, — низ шерагIа йоаржае бIаьстан юкъе хIамаш дIаера гIулакх дика чакхдаккхар дукха: ялат, хоартолаш, беццан даараш, технически культураш, хьайбай продукташ тIа-тIа дукхагIа яхар дукха!

Денна толамаш соадаха деза ЦхьоалагIча мая сийна ъержача социалистически яхье. Къахьегама коталоашица наькъа гIоргда вай дезача цIейна.

Даькъала хийла лаьтта тIа дерригача халкъий Машар, Къахьегам, ПаргIато, Нийсо, Воашал, Ирс чIоагIдеш йола коммунизм!

Къахьегама коталонашка, КАГИРХОЙ!

Укх деношка Х. Нуралилован цIерахча драматически театре ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкомен Грозненски горкомен цхьана кхоалагIа пленум хилар. Нохч-ГIалгIайчен кагирхоша КПСС ЦК февральски ВЛКСМ ЦК пхолагIчен пленумий решенеш кхоачашъеча мишта дакъа лоац дийцар ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара нов. Е. П. Голыгина.

Вай республика беррнгача комсомольцех кхоалагIа долу дакъа юртбоахаме къахьегаш да, аьлар нов. Голыгина, дукха да цар даьккка гIулакхаш а. Массанена а йовзаш я Сунженски управленера В. И. Ленина цIерахча колхоза соахка 139 гектарах хIаране тIара 56 центнер фуаленьха хьажкIаш чуийца Гансуев Iаьла керте латта комсомольско-кагирхой звено, «Ассиновский» совхоза нов. Капустина керте латта баьца лоаваш кходу звено. Дика а боагIаш бола а хиннь лаьцаб юртбоахама интенсификаци яра Шалковской района комсомольцаша. Хиш дехкаргдолаш 347 саг кийчваь, 412 саго агрохиме курсаш чакхъяьхай, цу даькъе дукхагIа бараш комсомольцаш, кагирхой ба. Шоай ханнахьа кхоачамбоацараш белгал а даьха, планировочни техника мишта кийчъяй хьажара рейд а яь хиш дехкара сеть хIана тоа а яь дIоттаяьй. Шеаш шефство лелаергIолаш 1800 гектар лаьттан тIа хий дилла доаш дехкад шолковски комсомольцаша. Района 30 комсомольско-кагирхой звенноша 15 эзар гектар хиш дехкача лаьтташ тIа хьалхеергьа юртбоахама культураш. Нов. Голыгина ший доклада тIа белгалдаьккхар цхьадолча боахамий комсомольски организацеш бIаьстанга хийчо яра лерттIа оарцагIа ца яьнилга. Шаьларча, Грозненски, Наурски районий комсомола комитеташа укх деношка вIаштIехьдаикка дезз хиш дехка лаьтташ кийчдара гIулакх.

— Района комсомольцаша, — аьлар ирееех эггара хьалха къамаьл даьча Наьсарен производственни управлене ВЛКСМ комитета секретара Микиев Османа, — рейд йир кхешкарча балхашка техника кийча йий кьоцаш. Комсомола актив хилар юртбоахаме машинаша шин сменах балхаш дергдола гIулакх вIаштIехьдаккхара совхозашка аха. Цу гIулакхо дика хьоклаш яйтар. Наьсарен района кьоне механизатораш къахьегаш ба хьийкъа а дарегIа е хьажкIаш ихаа. Шоай макка Кодзоев Бахьаудина опыт кьаIомаю цар.

Урус-Мартана управлене комсомольцаш чIоагIа новкъа долаш ба шоай боахамера хий диллара сеть воча хьала тIа хиларех. Хиш дехнача техникана ший хенахьа

ВЛКСМ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМЕИ ГРОЗНЕНСКИ ГОРКОМЕИ ЦХЬАНА ХИННАЧА КХОАЛАГIЧА ПЛЕНУМЕРА

ремонт яьц, из бахьан долаш массеха эзар гектар лаьтта хий ца дуллаш дусаргда. Цун керттера бахьан да, — аьаш дийцар Урус-Мартана ВЛКСМ комитета секретара Хатуев Вахас, — районе ах даькъа гIулакх деш Сунженски район хилар, хIаьта шолагIчоа—Грозненски. Цхьанкха кийчо яьн хиш дехкара балха. Хий дехкаш болча наха ихыметтел спецбарзкъаш а кийчдаьдац.

— Фермай балха механизмаш юкъе хIана йоалаац,—хетт пленуме къамаьл даьча Шаьла управленерча «Джалка» совхоза зоотехника нов. А. Гапуева. — Кердачох, дикачох икераш ба совхоза фермашка болх беш бола хьабола нах. Техника луш болча пайдах кхеташ ба уж. Кердачох шерра пайда эцаш къахьега деза такан фермашка. Кхера а ца кхераш хьайбай боахамашка хьежабе беза кагирхой. Шаьларча комсомола комитето 37 йоIн зIанига сити хьожаваьа фермашка. «Керла вахар» яхача колхоза тIехьаюсаш хиннача шурий-товарни фермана керте оттавир цу боахама комсомола комитета секретарь хиина Абдуллаев Пахрудни. Товлуш латт ферме болх.

ДIахо къамаьл даьча Грозненски управлене агронома нов. Х. Хатуева дийцар шоаш хьайбай боахама бола товбара а тIехьаюсаш хиннача оалхазараш лелаеча ферме кагирхой бахийтарах боккха пайда баьнна хиларах а.

Карбамидах, мочевинах, Ви яхача витаминах пайда эцарга хьежжа лакхлу хьайбай боахама продуктивность. Цхьабакъда, республика хьалхе лелаеча боахамашка мара пайда эцац цу химически препаратех. Ви яха витамин йоалла биемассиш Грозненски ацетоно-бутиловн заводо хIанз дукха дIаккувс Шолжа чу. Грозненски ацетоно-бутиловн завода лаборантка нов. К. Дубенскаяс пленуме хиннарашка дийцар колхозашка, совхозашка Ви яхача витаминах шерре пайда эцар, цу гIулакха тIахьожам доаттабар. Заводе хьаьлеш латт доакъарий дрожжай цех. Цун шефство лелаеш ба комсомольцаш. Из сихха хьалхьа яккхара уйла я еза ВЛКСМ обкомо, горкомо.

ВЛКСМ Заводской райкома секретара нов. В. Дулина пленуме доаш оттадир ацетоно-бутиловн заводе хьалъеш латта доакъарий дрожжа цех комсомольско-ударни гIишло е, аьнна.

Цхьаболча шефаша лаьттан анализ яра агрохимически лабораторешi хьайнйлай боахамашка. Дика болх беш я Грозненски химически комбината Сунженски управлене хьайнйла агролаборатори. Цхьабакъда, — йоах Грозненерча мехкдаьтта чаклоахача завода ВЛКСМ комитета секретара нов. Е. Крыгина, Шаьларча управлене дукха ха йоаьй тха заводо хьаь лаборатори дIаоттае моттиг йоацаш. Цхьабакъда, моттиг еначул тIехьагIа а, цига заводера лаборант хIама ца деш вагIа — анализа лаьтта хьадахьаш бец шаьлахой. Центральни лаборатори хьаергьй оаха, йоах Шаьла управлене кулгалхоша. Цхьабакъда из хьалъеш а латтан, е ергья аьнна хIама а дац.

Пленуме къамаьл даьча «Назрановский» совхоза Аьлти-Юртарча отделене хьажкIаш лелоеча къоначa комсомольско-кагирхой звено звеньевойс Колоев Гирихана, «Заветы Ильича» яхача колхоза керта латтача Татаев Лечас, иштта кхычар а дийцар шоай балхех, хьалхашка латтача доккхийча декхарех.

Пленуме дакъа лаьцача КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара нов. Ф. Е. Титова вай республика комсомольцаш, кагирхой тIаьхьйхар хIанз, кхашкара балхаш сихдеинача хана цхьаккха минут зеньа ца йоаеш хьинаре къахьегара.

Пленуме дакъа лоацаш хиннараша беррнгаш раьза а болаш дIахо бе безача балха сонцем тIанйцар.

• • •

Пленуме иштта дакъа лаьцар Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела нов. М. Г. Гайрбекова, ВЛКСМ ЦК ответ-организатора нов. А. Коттевас.

ВАЙ ЛЕНИНСКИ БАЙРАКХА ТЕШАМЕ ХИЛАР ДОХАЛУРГДАЦ

(Союзни республикай компартей пленумашка)

«Дунен халкъашта юкъера коммунистически болам кхотабенна хилийтара тIехьа КПСС лоаттабеча къовсамах» аьнна КПСС ЦК февральски Пленума тIанйцача сопамца дувзадена дола партийни организацей декхараш дувцаш масса а республикай компартей ЦК-й пленумаш дIайихьар.

Геттара чIоагIа ихьа барт хилараца къоабалдир пленумаша парте ЦК февральски Пленума соцамаш, вай хинарча масса а революционни низий цхьоагIо чIоагIъяра КПСС Централь Комитета а, цун Президиума а, КПСС ЦК Хьалхарча секретара Н. С. Хрущева а политически линии практически болхи. Пленумашка цхьа барт болаш тIанйцача резолюцешка цIенхаштта бехке ю Китан Компарте кулгалхой авантюристически, неотроцкистски линии.

ЛАТВИЯ

1300 соагIа саго дакъа лаьцар Латве Компарте ЦК пленума балхе юкъе. Доклад йир КПСС ЦК секретара Б. Н. Пономарева.

Китайски кулгалхой раскольнически гIулакхаш баьхьи шоашхара йоккха сагото хьа а хьоихаш, къамаьл даьраша белгалдаьккхар вай парте сатехаш а мамотта а аIацш ю духьаленаш дIаяхa а, КПК кулгалхоцца ра гIулакхаш тоадe а гIерташ хиина хилар. Цхьабакъда КПСС а хьыча марксистско-ленински партеша а дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама хьашташа дIадеххача тайпара йоаллаь масса предложени китайски кулгалхоша теркал йинзар.

КПСС-ах а цун Ленински Центральни Комитетах а китайски пропаганда дагалувцаш долча доацачех шоаш чIоагIа эгIазбаха хилар дуацар ораторша.

— Цу тайпарча харцунна, — аьлар Огрески производственни управлене парткома секретара К. С. Аиспока — вай духьал оттадергда ленински партена, Никита Сергеевич Хрущев керте волча КПСС Централь Комитета гонахьа ихы а чIоагIа кхотталар.

— Вай мехка халкъа боахам пун Iилма а культура а котталонаш массанена йовзаш я. — аьлар Латвийски ССР Iилмай Академе президента К. К. Плауде. — Бакъда уж теркал де лац духхьал цхьаи китайски националисташа. Цар доацар дуьц вай партех а советски халкъах а. Бакъда китайски пропагандисташа лелаедечох доаш хургдац: царна лочкъалургдац шоай халкъах бакъдар.

Дог тохадолийташ дар «Тылжа» совхоза комбайнеро П. К. Лочмелиса даь къамаьл. Цо аьлар советски халкъо тешаме кхочашду дерригача дунен тIарча къахьегамхошта хьалхашкара ший интернациональни декхар.

Пекински лидераша троцкистски арсеналера цария хеташ дар хьайнца ца Iеш, цар фракционни къовсама форма а методаш а хьаийцай, йоахар Латве Компарте ЦК хьалхарча секретара А. Я. Пельше. Латве Компарте, дерригача латышски халкъо цхьаккха шеко йоацаш хьаллоац КПСС ЦК, Н. С. Хрущев керте волча пун Президиума чура а арахьара а политика, цIенхаштта бехке ду КПК кулгалхой теоретически харцлар а политически авантюризм а.

КИРГИЗИЯ

Цхьа барт болаш а чIоагIа дIаши кхотабаларца а чакхъялар нига КПСС ЦК секретара А. П. Рудакова доклад яь йола Киргизе КП ЦК пленум.

Деш долча къамаьлаша белгалдоаккхаш дар союзни республикай экономически а культурни а дегIаяххара КПСС, цун Ленински ЦК-с, КПСС ЦК Хьалхарча секретара Н. С. Хрущева йоккха йовкхо еш хилар, ленински къамаи политика пайда луш бола сийлаха-боккха низ хилар. Киргизе КП ЦК хьалхарча секретара Т. У. Усубалиева хоам бир республика халкъа боахамга хьалха дIадахача 30 шера 833 миллион сом мара дахийта хиндацо, тIехьарча итт шера 2,3 миллиард сом дIадахийта хиларех. Киргизе КП Ошски юрта обкома хьалхарча секретара А. С. Суюнбаева а, иштта кхычар а дийцар китайски кулгалхой аратьарча а чучча а политика авантюризмах. КПК кулгалхоша сихьокхаме лоархI низ бара, демократи толхаеш, культ личность дегIайоагIаш, къахьегамкой йовкхо елга теркал ца деш хулга идеализаци еш йола общество. Китайски кулгалхоша Сталина культ личность хьаллоац шоаш Мао Цзэ-дуна культ личность айеш боландаь.

Киргизски Iилма Академе Президента К. К. Караваева, аьлар беррига коммунисташ. [illegible]

Китае бахача дунганаша, уйгураша, иштта кхыча [illegible] къаманца КПК кулгалхоша лелаяю великодержавни политика дог лазаш эгIазлоица бехке а еш дунгански поэта Ясыр Шиваза даь къамаьл чIоагIа дог тохадолийташ дар.

Республика коммунисташа, белгалдаьккхар иштта, чIоагIа къоабалъю КПСС Централь Комитета ленински линии, ихы а чIоагIагIа ший мутIаргаш кхотаду КПСС ЦК-на, тешаме ленинаш Н. С. Хрущев керте волча цун Президиума гонахьа.

ТУРКМЕНИСТАН

Лаккхара активность йолаш а, цхьа барт болаш а дIайихьар Туркменистана Компарте ЦК пленум. Доклад йир КПСС ЦК секретара В. И. Полякова.

Парте Ашхабадски горкома секретара А. Сатлыкова; «Ударник» яхача ашхабадски кондитерски фабрика парткома инженера Р. Кулиева, иштта кхыча ораторша эгIазлоица дийцар китайски кулгалхоша гучаяьха вай мехкаца лелаяеш долча моастагIалла гIулакхех лаьца.

ЧIоагIа бехке дир КПК кулгалхой раскольнически гIулакхаш, цар цхьаккха бехктоккхал йоацаш тIемах, машарах, революцех еш йола антиленински заявленеш Каркински производственни управлене парткома секретара Б. Атаева, Туркменски ССР Iилмай Академе президента Ш. Батырова. Дукхача ораторша гучадаьккхар китайски кулгалхоша дунен юкъерча профсоюзни, кагирхой, кхалнаьха, иштта кхыча прогрессивни организацешка барт эгIабара лелаеш дола гIулакхаш.

Туркменски халкъ, аьлар шедаьча къамаьлеца Туркменистана КП ЦК хьалхарча секретара Б. Овезова, цхьаккха довзув доацаш мутIахье да советски халкъий доттагIалла, пролетарски интернационализмана а. Вай цхьаннена бовзе лургьен Советий мехка халкъий доказыдоацача доттагIалла тIаккхувла. Республика коммунисташа даттара хьаллоац вай парте Централь Комитета, цун Президиума, КПСС ЦК Хьалхарча секретара Н. С. Хрущева ленински куре а практически болх а.

Мая сийна къахьегама вахте а этта доккхий толамаш доахаш я крекинг-завода № 9-10 йолча установка барт бола коллектив. Укх шера, цхьоалагIча квартала план хахал хьалха кхоачашъяьй цо. 5 процент электроэнерги, 30 процент реагенташ, иштта пар, хий, кхидараш а кхоябьб.

ЦхьоалагIча мая сийлеинца пакъа бахара цхьа хьинари ца кхолеш къахьег № 9-10 йолча установка болхлоша.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) дийнахьара нормаш 120—130 процент кхоачашъеш вола вокххагIа вола оператор Макаренко Владимир, оператора тIоенчаш Арустумян Юра, Захаров Георгий, операторащ Янушевич Виктор, Ситников Анатолий.

И. Плиева сурт.

ГIИШЛОНХО

ГIишлонхо специальность дина лархI коммунистически къахьегама цIи лелаеча каменщикий бригада кулгалдеча Вайсултанов Вахида.

Дикь шу хьалха Аргун цхача поселке каменщикий бригада кулгалде эттар Вайсултанов Вахид. Цун бригаде болх бь дукхагIа йола объекташ я Шаьла районе. Дика болх а беш дешаш ба бригада членаш. Вахид ше школе дешаш ва, А. Асвулаев гIишлой институте деша вагIа. Бригада къахьегамца дувзаденна доттагIал чIоагIа да. Цунга хьежжа шоайла новкъостал ду цар. Каст-каста гIишлонхой цхьана спектакле, кино хьажа уж. Нов. Вайсултанова кулгалдеча бригада члений шинна-кхаькха балха товзал я.

Тха бригада социалистически яхье хьалха латта ер кхоалагIа шу да. Из хьалхе дIа ца яккхийта мой сийна апрелески план 123 процент хьакхачъе дош денная оаха, йоах нов. Вайсултанова.

Вахида ше лархI дина дешара шу йисте а даьккха гIишлой институте заочни дешаа ва. ЧIоагIа езаенцай цунна ший специальность. Цунах дика инженер хургволга теша мегаргва.

В. ФРОЛЕНКО.

Къанно гаргакхувлараш

ДАГАЛАЬТТАР КХОАЧАШХИЛАР

Ер тхьа шоалагIа шу да Г. Я. Марара Грозненски ацетонови заводе болх бу. Юхьаьнца плотникалла болх беш хинное из. Ше бахка венача хьалхарча дийнахьа дена аппаратчика болх бара чIоагIа тIера вар нов. Марар. Цу гIулакха ше доша делнага дика кхетадора цо. Дукха ха ялалехьа итт класс а яьккха балха говзал лакхъяра хьинаре къахьегга лоавоелар из 1961-ча шера дукха хана дена дагалаьттар кхоачашхилар. Аппаратчика болх Iомабир цо. Цу шера цIаьнха а чIоагIа дог гIозальар цув. Коммунистически къахьегама сийлен цIи елар нов. Марара. Тха заводе цо бола беча хана дена итташ Сийлен грамоташи совгIатаца деинад цунна. ЦаI ца деш Iе сатем боаш ве цо яхаш, дуиц цах смена болхлоша. Ве а ва из цар яххача бесса. Заводе дикагIчара лоархIаш ше общественник хьаьрга хьежжа болхлоаца даим беседаш еш хул из. ХIана профсоюзни цеховой комитета члени культмассовик ва нов. Марар. Заводской дружине а дика даьтьа лоац цо.

Хьалхашке латта декхараш дахха кхоачашдаре толаме къахьегаш ва аппаратчик. Мая сийне апрель бетта норма 4—5 ди хьалха кхоачашде дош деннад цо.

А. СТИКАЧЕВ,
ацетонови завода кертерча цхьа смена начальник.

И. Плиева сурт.

●

Дег тIара ловца боакхх

Кхо шу соагIа да я Грозненски сходиной фабрика Льянова Хьава болх беш йола. Дукхьашка дена щипальщица йолаш хьайоагIа из. Массехк бутт балалехьа ший балха говзал дика Iомайир цо. Ди тIехьа дуле шаьрлора балаеца, цунга хьежжа къахьегамь толамаш а совдувлар. ХIара смена норма 125—130 процент кхоачашъю цо, хIаьта арахецача продукте дикал лакха а е. Март бетта план тIехкхоачашъяьй Хьавас, квартала план а ши-кхо ди хьалха кхоачашъяьй. Тха фабрике эггара хьалха коммунистически къахьегама ударнийх яха сийлен цIи лаьккхачарех цаI я Хьава.

Общественни балхах а дика дакъа лоац нов. Льянова. Ер кхоалагIа шу да профсоюзни фабрични комитета членалла из хержа, цул соагIа жилищно-бытовой комиссе председатель йолаш а я Хьава. 1962-ча шера март бетта Нохч-ГIалгIай АССР-е Лакхехьарча Совета депутаталла хержар нов. Льянова. Наьха хьешташ дика кхоачашду из. Кхы а лаккхеннай Хьавай балле говзал. Цудухьа укх шера январь бетта фабрика № 3 болча участке технологалле болх бе хьожаяьй из. Ший участкера болх дика аIаштIехьа а баьккха хьинаре къахьегаш я из хIанз. Дег тIара ловца боакхх оаха дIахо йоацача хана къахьегама толамаш кхы а совдалар деваш.

Л. ЮРЧЕНКО,
сходиной фабрика профсоюза местни комитета председатель.

И. Плиева сурт.

МЕЛ ЗЕ ДУ ГIУРБА

Къаьстта ший тайпара шу да ер карара шу. Коммунизм хьалъеча хIара советски сага кхетам, денал совдоаккхаш, дог айдеш, кердача толамашта гIоттавеш ба хIара мул. Адамий вахара ирах, культура лакхъергйола, вежараша бола цар барт кхы а дукхагIа чIоагIбертбола наькъаш лохаш я вай хьамсарча Ленина парти.

КПСС-а ЦК-а декабрьски февральски Пленумий соцамаша никъ гойт вайна кердача хьинарца, тексхача болорна боахама толамаш дебадела IалашдеIа.

Керда дуне да вай кхоллаш дар. ХIаьта цу Iалаьмате боккхача балха кердача замн товзал ча, кердача, сийрдана кхетамца эш. Тахьийна хьинаре адамаш эш. Таханна вай пачхаьлкхеэна кара хIоарга товзалаш шортта а а. дукхагIа дола адам кхетамеца гIуллакхашца кхийна а да.

Цхьабакъда, ширача, баьдеча замах юхейиса нувхаш цIенъеина хIаклапза я хIанз а. Вайта йиш яц боадон гIулакхаш вай бIаргиIаклара тувладелийта а царна дукьала лоаттабу лира хьовсам доьгIба а. Советски адам коммунизма бакъ Iилмаца, маьршача кхетамца дIаньоча балха тIа вай увзалургдац моллий антек а шайхий декъажерча хьехамех а. Сердалено даим боадо ашаеш а адамий кхетам маьлха дунех марзонах хлебеш а хьайоагIа хьана. Из советски замна болата вахон да.

Цхьадолча вай адамех эггара чIоагIагIа хьерчаш, новкъарле еш дола зуламера гIулакхаш дынах юхедисараш да. Уж цIендаь юкъера дIадахарца мара шерра гIа боахаш коммунизмага бодеча новкъа дохалургдац адамаш.

Бусалба дьi лелабеш хиннача къамашта юкъе дисача ширача гIулакхех эггара зуламегIа лархIа мегаргдолаш да гIурба дездар. Цунах доала зулам вай нохчий, гIалгIай халкъа цхьадолча адамех хIанз а хьерчаш да. ГIурбан ди дездар бусалба дына хьехам вийбь лелабеча тхьамадаша чIоагIа хьалха тетташ да.

ХIаьта мичара хьадаьнна да гIурба ду яхаш доалан хIалак долла?

«Къурбан» яхар Iарбий меттала «ЦIий даккхарца ду сагIа» яхалга да. Из гIулакх исламо кхелла дац. Ислам дунен чу далале гаьнна хьалхарча замалахь, адамашта Iалама законаш соа кIезнга довзача хана доладенна гIулакх да из. Шоай тайп-тайпарча даьлашта сагIа даккхар массе а дынаша хьехаш да. Из акха гIулакх баьдеча наха хоадар духьа жугатий Товрат тIара (Библера) хьайица фаьлг ба ислама хьехамхоша бувцаш бола. Цу фаьлгаца дувц: ИбрахIама пайхамар шийна мутIахьа ва е вац хьажа, из зер духьа дала цунга аьнна, Iа хьай кIаьнк ИсмаIал шийна гIурбанна ве веза аьнна. ТIаккха ИбрахIама ший сесагага аьнна: «ИсмаIал кийчве, со из а ийца сакъерда юстара арвала воалл». КIаьнк ийпа цхьана юстара а ваьнна, ИсмаIал Iо а вилла, цунна урс хьакха веннав, йоах ИбрахIам. Цхьабакъда, далла лоаш хиларца урсо кIаьнка къамарга лаи хоададе тиганац. Цу ханна тхьам техха дена кхьчаа, йоах, Жабраил-малайк, даьлагара хоам а бахьаш: ИсмаIал ма ве, цунна меттел гIурбанна бе ялсамалера устагIа байт аз хьона, аьнна. Цу тайпара ба из фаьлг. Цу фаьлго лехаш дола дынах тешача дег чу даьла лоIам чIоагIбар, боадон кхетама кIалхарбовла царна ниикъ ца бита гIертар да. Цу тIа а фаьлго хьахьокх цхьан замалахь сагIийна адамаш доадаш хиина хилар.

Цхьабакъда, цу хабарах тешарашка вай хатта дезаш да: хIаьта, хьоркIа яхачох, даьла цхьаккха зе а ца дезаш, долла хIама шийна хоаш ма вий.

КъорIа 37 керта 6-ча аята тIа аьнна да: «Далла ховш я шун дегай къайленаш». Нагахьа сенна ИбрахIама пайхамара дагайна ра дар далла ховш хиннадале, цунна гуш хила ма дезарий из шийх тешаш шийна мутIахьа ва е вац. Цу тIа а пайхамара даржехь волча ИбрахIамга харцдараш а дувцийташ, лень наьнага воI а кийчвийта, из ве Iо а вилла урс хьекхийташ, кIаьнка да селлара халача балийна оттаве фу бахьан хиннадолтеш? Сов леларa лол ба из хабар кхелача дына хьехамхошa техар.

Цхьабакъда, цхьенна а замал чуьхь оалпаштен харцонештен шоаш кхобаьбаш шоай хьештийн деаарийн духьа дына боадо оарцагIаьнкиа лийнача вьлашa соадегараша, шейхаша, моллаша. Цар харцонаш бIаргаго бIаргаш а уйланца кхетае хьаькъал а долчов. Йоаза шортта я. Адамий хьаькъал боадане хилар цу наха цIий меларий базар я.

ХIаьта дынах тешараш гIурбанна кIалхара ца бовлийтар духьа, ислама хьехамхоша кхелла ихы цхьаькха фаьлг а'би, инна а йоацича ялсамаленхи жожагIатенахи лаьца дувцаш. Ер вай маьлха дуне доацар, ихы а Iеьхарт хургла яхачоа тIебегIа ба из фаьлг. Цу фаьлго йоах: маьлха дуне а дийха, Исрапил-малайко ший зурма лекхай, дерригa дения адам юха дийн а даь, хьое кхехнабеш малх тIа хьежача дийнахьа, мизан тараз латтача Iарсмайдан тIа адам лехкача дийнахь Сурта тIаьх лехьадовла довргда цар. Из тIий хургла кхалсата чоҍал диткъагIа, турв диттал ираIа, Сурта тIаьх дехьа ца воаллавеннар, цо хоадавьн юкъе гIолла ах а ваьккха, цунна кIалхарча, цIерца йоагача жожагIата чу вожаргва. Цу чу вежар шайтIашa аьшка мIаращца къизе юстаргва. ХIаьта укх дуненахь из даьчоа хьалхашка гIурба тIаьна юхе латташ корорга. Цига ший устагIана, е гаьзана, е ворхI цхьена а ихийттa бийнача Iатта, е сыргIийна тIа а хаьйша гIурбан дай маьрша жожагIатена тIагIолла дехьаборгба. Цхьабакъда, тIаховша хьайба лоацараш чулегарба. Сурта тIехь дехьабайннараш, моллай фаьлга дувцачох, цхьаккха тайпа духьале йоацаш ялсамала гIоргба. ХIаьта, нагахьа сенна из гIурба ле боацаш йола къе саг жожагIатен чухь шайтIаша аьшкалеш детташ, Iазапе воаллавеш хила везаш ва? Хьахозачох, цу ялсамален чухь хургбола дукхагIбараш хьал дола нах ба-кх.

Цхьабакъда, цунна тIера дIадерзаш лацар моллаша гIурба лестадара маIан. Цу гIурбах доалаш кхы цхьаькха доккха дезар а дар моллашта. ГIурба даьлага дIакхача йиш яц, йоахар цар, нагахь санна из чналв Iарбий меттала дуIа а даь, цо ший кулгашца урс хьекха деце. Долче хIаьта моллa леларгйий шийна пайда а боалаш наьха доахана уреаш хьенхаш? Ледаргвац. Моллана маьл эцац. Ялсамала йода билет ланн цуч кисе доала.

Моллана доагIа, йоах цо, урс хьекхача устагIап, гаьзе корта, когаш, чура че, кхакха-цIока. Нагахьа санна дийнар бежен деде — цун хортен когаш, дIакхах дакъа, дулхах чIегIыг.

ТIехьадисача адамий кхетам боадоне доаттабарал совнагIа гIурбан деноша доккха зулам ду вай халкъа а хIара девале а боахама. Моллий фаьлгех тешача наха дукхха хьайбаш зехьа доаду. Цу деношка балхаш тIара бувлача наха вай юкъера болх гIелбу, дезаш тIадоагIа рузкъе кIезигу, зератташка ахар лоаду, наьха кхетам боадонгахьа увзабу.

Ширача замах гIулакхех йиса чодаш, хьамча санна тIаьлеташ, дIацIенъьяла ца тугаш, вай цхьаболча наьках хьерч. Дьышкара хьайица сийлахьа да, эзий да яхаш, кердача замах сийрдача гIулакхашта дукъала хьехамаш леча наха леладер чулам да. Цар шоаш цу ширача боадонах бахаш хиларах тарра, шоай хьашт хьалхатетт.

Цхьабакъда, вайна гуш да, дынна, ширача замах тхьамадаша сардамаш дахарех замах керда гIулакхаш, керда говзалаш юхатохалургйоацилга.

Хьажал цо, хIанарча нохчийн гIалгIайн фусамашка, чухьера уж мишта кийчъяьй, тIехийхача духьарга, цар юкъарча боахама гIирсага! Толаш ба коммунизм никъ, культура толаш, халкъа вежарашха бола безам!

Каста хьатIенхоачаш ца дерригача дунен тIарча къахьегача халкъий юкъара доккха цIей — Хьалхара май. Цу бIаьстан хоза деннe кердача толамашца тIаккхача кийчлуш, социалистически яхье дуьлаш, къахьегама хьинар шийгара гойташ да советски адамаш. Толаш ба вай мохк, толаш я вай керда зама. Воаха адамий хьаьналча, хазийча къахьегамо боахама рузкъаца кхоал вай кьамсара Даьхе, хазийча гIулакхашца кхеду адам.

Ший тайпара бIаьсти я укх шерара бIаьсти. Кердача говзалаца, Iилман кхетамца кийчбенна оарцагIбаьннаб вай юрта боахама къахьегамхой. Укх шера аьит хьувкъаладарца, доахан лебадарца советски наьха хьал-тоаро а вечахьалкхен боахам а кердача толамашка кхоачабергба. Iарбий яхача замано, аьлий, кьаллагрий дезара кхелла шера гIулакх — гIурба дар эшац вай советски адамашта. Вай кхийк сеннетаме мел долча адамашка: кхечанчи молла хьайбай лакашта тIенхуухьа урс!

А. САЛАМОВ.

БІАЬСТАН ЮХХЬЕ КХАШКА УДОБРЕНЕШ МИШТА ТОВСА ЕЗА

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

Бlаьстан юкъе кхашка деча балхашна юкъе чІоагІа доьрзІаме да лаьтта кийчдеча а фу дІадуьча а хана дІайийнача хІамашта, сомийн комсийн бешамашта минеральни удобренеш еттар.

Удобренеш шерра юкъейоаларо йовкъостал ду хІара гектара тІера юртбоахама продукци дукхагІа яккхарах из яккхарга дІабоша мел лехбараш.

Шерра-шера дукхагІа хургья вай республикена уда минеральни удобренеш: укх шерарчул шозза совгІа дукхагІа йоаІаргья уж вайна хьетІадоагІача шера, хІаьта 1970 шера уж хургья 300 эзар тоннага кхоачаш. ДІайийнача тІамашта тохаш церех пайда дикагІа эцара довза деза хІара районаш, боахамаш, лаьттан участка лаьттан-климатически хьалаш, хІир дежкара башхалонаш, лаьттан карт а оахача лаьттан тІоапаца мел хьоанал я хьахьокхаш йола картограммаш а хила еза.

Лаьттай башхалонашка тІоадалца уж Іалаш хиларга, дІаюсча культурай тайпашка хьежжа кийчъе еза хІара севооборота йола система, белгалде деза удобренеш малагІча лаьтта, мел, мишта тохаргья.

Масса а боахаме пайда дукхагІа хьалуча ялаташта (гурахьа дуьча кІано, хьажкІашта), техническа культурашта (шекара свекла, тьамка), баьца дааррашта, кхьча культурашта мара юхал йиш яц удобренеш. Цул совгІа, ха деза хиш дехкача лаьтташка, хиш ца дехкача лаьтташкарчул, удобренеш цкъан еххазен дукхагІа тоссаш хилар.

Гурахьа, бІаьрчача Іаьна, укх шера бІаьстан юкъе оаха гурахьа дІайийнача культурашта, къеьстта а «безостая-1» яхача сортах долча кІина, минеральни удобренеш тийсар оаха, хІаьта тІехьагІа ка боаккхача хана цунна тоха могаю аммиачни селитр, хІара гектара тІа цхьа центнер а доархІаш.

КІа дІадаьича эггара маькегІа йола шоллагІа ялата культура я хьажкІаш. Цар лаьттанцара хьоанал дика хьалъов, удобренеш техача боккха пайда лу цар хиш дехкача лаьтташкарен тоъал тІоадал йолча хиш ца дехкача лаьтташкарен. Могадеш да гурахьа зибь оахача хана удобренеш тайсача лаьтта бІаьстан юкъе хІамаш дІаелехьа культиваци йоакхаш хІара гектара тІа 1—1,5 центнер аммиачни селитр тоссилга. Массаза а, цу цхьан хана, мугІарчи тосе 0,5 центнер суперфосфат а.

1984 шера республика колхозашкеи совхозашкеи илатийна лаьрхІа доккхийча лаьттаи тІа дІаюаргья хьажкІаш цІи хезача кубански механизатора В. Я. Первицке методах, болх беш хургья дукхха итташ комплексни механизаце звенош. Найна махарра, иов. Первицке звеной балха ларде диллар кхоачашдаза даргдоаца гІулакх да — хьажкІаш лелаара технологе еррига операцеш дика а, лоацача хана а, мах кІеанагІа дІабоьийташ а чакхйоахилга.

Культураш дІаюча хана царна удобренеш еттара мыІан да юкъьанца царга дегІ дикагІа дайта гІертилга. Цхьабакъда фу дІадуча хенна удобренеш тоссаш уж шин тайпа вІашагІкхетийта мегаргдац. Фу дІадер а удобренеш тассар а цхьона деш хилча удобренеш фуна 4—5 сантиметр гаьнагІа а 3—4 сантиметр кІоаргагІа а яхийта еза лаьттах. Из болх ишта кхоачашбу къеьстта хьажкІаш дІаюча селкаша.

Лакха а тоьшаме а шекара свеклай хьувкъамаш кхоаара чІоагІа доарзІаме да дІайийнача хІамашта кхм тІа а удобренеш тохарна лаьтта хьыдар. Цига терхалье еза цу культурах йоахкаш йола башхалонаш. Лаьттанцара хьоанал ше дегІ мел дахьача хана а кхмча культурашачул 1,5—3-аза дукхагІа а хьалъувз шекара свекла. Цу тайпара теркалде деза шекара свеклай оьлаш тайп-тайпарча районашка, лаьттан-климатически хьалашка хьежжа чІоагІлуш хилар, хІаьта аІарг техачул тІехьагІа цар кертера дакъа 10—15 сантиметр сомача лакхерча тІоапаца чІоагІлуш хилар а. Ишта теркалду, дІайийнача хІамашта хьоанал тІарца юваенна йола микробиологически процессаш тІоадал дукхагІа йоаллача лаьттан тІерча тІоапашка чІоагІагІа хулаш хилар. Цудухьа удобренеш хІара тІоана къаьст-къаьста тохилга могаду Іалама-климатически хьалашка хьежжа кІоарга уж лаьттан чу а ухийташ. Удобренеш дукхара а еттилта могаду: гурахьа кІоарга оахем деча хана е бІаьстан юкъе культураш дІаеле хьалхагІа лаьтта кийчдеча хана, е бІаьстан юкъе фу дІадерца цхьана уж тохача хана, е юххера а, дІайийнача хІамаша дегІ дахьача хана. Цу ханашка хьежа Ерригсоюзни шекара свеклай Іилматохкаца институто могаду удобренеш гурахьа 15—30 сантиметр е бІаьстан юкъе 8—12 сантиметр, мугІарче тоссаш хилча 4—6 сантиметр подкормка еча хана 12—14 сантиметр кІоарга лаьттах йохийтилга.

Укх шера вай республике Светличный Владимира методах болх беш массехк звено хургья. Шекара свекла кердача хьисане хьалкхеш а чузаш а беча балха опыт хьэна а воай кхашка из юкъехкьа а еза вай. Хоьш маьдарра, Светличие звенос гранулированы ю дІадуча шекара свеклай фуна, вешта аьлча хьаьна смесь тох цунах. Цу тайпара гранулированный ю дола фу сихагІа а дикагІа а хьалтІадоал. Гранулированный смесь хьаю кагий лайса ширдьнина кхон, хийн, техническа патоки вІашагІа а ядийя. Цхьан килограмм фуна лаьрхІа хьаэц ширдьнинача кхон ши килограмм, ворхІ бІаь грамм хий, кхо бІаь грамм патока. Гранулированы ю доля фу мугІарашна цхьан боараме нийслу, хІаьта цхьан свеклай довал доккхагІа а хул, хІара гектара тІара 24 центнер дукхагІа а йоал.

Культураш дІаеле хьалхагІа культиваци еча хана кхай тІа тасса мегаргдац доккхаленна долаша дола кхо, вІаллагІа а тасса мегаргдац ча уаш дола керда кхо, хІана аьлча цо доккъарле ю хІамаш дІаюча хана лаьтта цамцадоаккхилга, фу дІадуьлга толхаду, мугІарашта юкъе механизировани обработка е хадагІа хулийт, кха оасарах хьалдукъ.

Баьца дaараш дІадуьш дола лаьтташ дІайийна хІамаш дика хьувкъаш хила деза. Вацца даараш хьувкъадара къаьстта бркхача лоархІаме да кхон комплексташ лаьтта тассар. Минеральни удобреней эффект лакхагІен лохагІен хилар цар тайпаш нийса хьахаржа, боармаш нийса оттаде, уж юкъеххьара епособаши хелаши белгалъе харах тайша да.

Лаьтта оахача хана кІоаргагІа ехкача удобренеех дІайийнача хІамаша пайда эц вегетаци чакхьларгахьа лестача хана, лаьттанцара хьалъувза хьоанилаш дукхагІа эшача хана. Вай лакхе хьахадир, хІамаш дІайийнача юкъе цар овлаш лаьттан тІерча тІоанах доахкаш хилар. Цудухьа баьца дaараш дІадуьча хана удобреней цхьалола дакъа фу дІадоллача бІена е дІадуьча хана мугІарчех тасса деза баьца даарий фу дІадуш йолча комбинированни сеялкашца е цар хьалташ дІадогІаш йолча машинашца. Нагахьа санна уж бІена е мугІарчех тоса йиш йоацаш хуле, удобренеш тІагІолла дукхагІча боараме дІатовс фу дІаделе хьалхагІа культиваци еча е махкаш доахача хана.

Укх шера гидуаргаш тІойолаш а дукха лаьттан хургда вай. Теркалде деза, колхозашкеи совхозашкеи дІаюш йолча гидуаргий хьувкъам лакхбара а минеральнии органически удобренеех боккха пайда боалаш хилар. Хьувкъам дикка дукхагІа лакхбу бІаьстан юкъе культиваци еча хана тайсача удобренеша. Фу дІадуьча хейа тайсача минеральни удобренеех пайда дикагІа боал удобренеш дика кийчйича а ийса дІатайсача а. Уж 0,5 сантиметр шоратІа Іургаш довцича аьшна цхьаралашца ловса еза кхесташ долча удобрене дІатувсача машиний оарвхилгаш аппарата клапанаи юкъара юкъ дІайитъа, удобренеш цІатовсара а кхай тІа тІанийсъяра а боарам толхабе тарлуш йола галаш хьакъоастаир дукха. БІенашта юстаро тосса еза минеральни удобренеш, хІана аьлча удобренеши фуи вІашагІкхеташ хилча, фу дика тІадалаш. Кийчъяь яьшп азотнии фосфорнии удобренеш севлкинща уж кхашка дІатовсача хана вІашагІъее еза. Гидуаргаш дІаюча лаьтта вІашмигача боараме мугІарчех азотно-фосфорни удобренеш тасса могаю хІара гектара тІа 10—15 килограмм а йолаш.

Укх шера удобренеш тоха еш 15 эзар гектар совгІа сомийн комсийн бешамаш я юртбоахама культураш яхарен кийчъярен Министерства колхозашкеи совхозашкеи. Сомий бешамашка хІара гектара тІа 1—1,5 центнер а йолаш аммиачни селитр тасса могаю. ЧІоанак яттІалехьен энза техачуа тІехьагІен удобренеш а тоссаш шоза хий дилла деза, хІаьта сомий гаьнашта цхьаькха а подкормка е его сом бувача хана дуллача хица.

Вай белгах мел даь гІулакхаш чакхдоахача керттера докъа лайа дезараш колхозийи совхозийи агрономаш ба. Уж чакхдаха деза хьадда, творчески, моттигий хьалашка хьежжа царна кхувцамаш а деш.

Х. АРСАНУКАЕВ,
юртбоахама продукташ яхарен кийчъярен министерства воккхагІа вола агроном.

Грознера МагІалбике водача бІаргагу еррига аре сийрда яьккха Вознесеновке, МагІалбике эахьа йоагІача мехкдаьтта газа ала. ЧІоагІа нонъяз хул иштта йоаеш латта газа бІаргайча.

Цхьабакъда, дукха ха яладехьа Вознесеновка - Грозный яхача газопровода чу гІолла города химически предприятешка кхоачаргья из. ТІаккха дІайовртья факелаш.

ХІапа майпа хьалха ахь а йоаржаяь хъахьегаш я газопровод холлаш йола коллектив. Укхаза болх беш ба говза специалисташ. Царна юкъе ва укх сурта тІа шоана гуш вола электросварщик Мозговой Николай. Орджоникидзе — Тбилиси ахи газопровод холлаш хьинаре къахьегарах дукха хо йоаццаш Ленина орден еннай толашагІа волча электросварщика.

Сурт тІаь Мозговой Николай.

В. Елмарова сурт.

КЕРДАЧУН СИЙ ДЕЧА

Ферме а аьнпай бІаьсти. Шоай оамалаш хийцай хьайбаша. КІеаигагІа дуъ цар гІожа доакъар, сийна буц яьнача даьІioша сатувс. ХІаьта фега арадаьла Іаьсий фермашка чулахка-м геттара хала да. Иоахьлаяьх гІоадьина удаш, якувсалуш лоаа уж. Кадай лел доаркаши бежа Іуйи.

— Жи, Люба, сикагІа лелаІ — аьл оаа шура ийца йодача Мельбаьсекая Зоис.

— Йоалаш латт со, — жоп лу юопача доарна. Сихха бу цо болх, хІаьта а тІехьаюс из вокх доаркайла. ХІапа а дика Іомаяьнд цо доахан детта установка. Бакъда, иизи хьиара кходац Любае шура дукхагІа якхара. Электродоилкаца бийтта баьнача Іатта шамара массаж, а йий беса шура хьайоенна Любас. Цо дика кхетаду тІехьара шурий тІадамаш хьаькагІа долга.

ТІехкьара етт бийтта баьлча алехкъаж доарка. ТІалан дукхагІа аькхай шура. Къаьстта лакхенпай хьайоакхаш йода шура доакъерца цхьана карбамид а толаш доахан кхоабача хана дена. Ше кхоабача доахана цхьера доакъар дІацуллаш йоаллар Люба болх бал а аьнна Зоя хьаеча. Доакъар дІадилла Любайна гІодир Зоис.

Раяйна гонахьа латт доараш. Дийнахьа мел шура яьккай ха безам ба царех хІарана. Раьза болаш дІаух уж.

— Аз мел яьккай тахан? — хоатт Любас а. Безаме бІаракъож цунна зоотехник йола Дубинцова Рая.

— Ди тІехьа дукхагІа йоаках Іа шура, Люба, — бакъда Зоя хІапа а хьол хьалха латт, кхоана кхы а дукхагІа якка мег оаш шура, — аьл цо.

— Тхоай иаз дІаккоачар дергда оаха, — вІаши бІарахьажа белабале арабоал мехкарий.

Шишша, кхоккха цхьана болаш фермера дІаух доаркаш. Шурий-товарни ферме бийса якка бусараш бежа Іуй мара бац. Вакъда ферма конторка чу сердал йоаг. ХІапа а чулхаац зоотехник. Шурий-товарни ферма болх дика лелара а шура дукха яккхара а коллектива барт тоабара а бекхоккаме я Рая. Укх бІаьсти йьнича хана иргабакха беза ферма болх. Шура дукхагІа яккара керда торонаш гучаяха ена, керда оттаяь лен распоридок уйл Раяйна хьалхашка. Шура яккхара доаркашта еннача заданешка кхы цІаькха хьажа а хІаьта шера планал совгІа йоакхаргйола шура белгалъякхка а лаьрхІад ферме зоотехнико.

...Садикъача конторка чура араьнинача Раяйна геттара хоза хийтар бийса. Юкъа тІа деттолора бІаьстан цІена фо. Дог ца Іабаш, пикха хьалбузаш, кІоарга садоах Раяс. Іаьржа а бийса, хІама гац гонахьа. Морхаш йоацача кагий а доккхий а седкъий къег. Эггара боккхагІа бола седкъа хувш йода Рая шийна дага а доацаш уйлах йил. ДикьагІа шу да цо шурий-товарни ферме болх бу. Геттара хала дар хьалхарча шера. Дукха къаьхьега дийзар зоотехника. ХІапа Сунженски производственни управление дикагІчарех лоархІаш я ЦІеча Эскара дІерахча колхоза ферма. Шерра-шера кхоачашъю доаркай коллективо шура яккхара план. БІаьш центнераш шура дІалу цо хьаксарча Даьхенна.

Кхо тІара оалхазараш кхоабача ферма заведующи йолаш дикшу даьккхад Дубинцова Раяс. Цу юкъе белгала лакхъелар котамий продуктивность, вІашагІкхийтар болх бовзаш а базаш а йола кадраш. Атта болх белга дар укхааа. Цхьабакъда, во хаттар гІулакх колхоза шурий-товарни ферме. Хьинар долаш а коллектива болх цхьан кога тІа боаккхаргболаш а вола саг везар ферма кулгала. Рая цига хьожае лаьрхІар колхоза правлене. Раяйна хоаш дар шийна геттара хала хургдолга, хІаьта а ше дукхагІа эшача яха раьза хилар из.

«Хьалхай а алалехьа деррига кхоачашде гІерт хьо?» — раьза бацар Раяйна цхьаболь доаркаш. Дисциплина тоаара цо цахаддаш къовсам доаттабар лезацар царна. Бакъда, юкаргйолаш йиар Рая. Ше дІаьцьира кхоачашдийтар цо. Ферме тотта хийтар болх ца беншехьа а сага-денош дезаранта, масташ-каста хулар царцера къамаьл. Собрани хилча а уж бувцар. Хала ма хилаьнга а болх ца беш дІабаха гІертараш а бар ферме. «Саг гІоргвац фермера дІа», — доацца кхададир Раяс. Денгара-денга дикагІа барт тоаш хьайоагІар доаркай коллектив.

ДикагІа къахьега бьлар доаркаш, дукхагІа шура якхара вІаши къовсам а доаттабеш социалистически ахь доаржайар цар. ТІесттаьла йоалелар шура, доархІаме дар ферме хьайоаккхача шурий хьоанал белгалйоаккхаш йола машин дІаоттаар. КарагІдьлар цо де а. Цу гІулакхо торо хилийтар паччахьалкхена дІалуш йола шура совгІа дІаязъе.

Шура алеамъаьккхара керттердар—шортта доакъар Іалашдар. Силос йоллача, йод хьекхача, ца вІашкатохача, массанахьа кхоачар Дубинцова Рая. Массанахьа а хьалхашка керда доахараш уптгадеш, болх дикагІа вІаштІехьа мишта боаккхаргба хьехар колхозхошта. Цкъаза ше дІаоттар болх бе.

Семилетка дьлагІча шера къахьегама боккха толам баккха вІаштІехьдаьлар ферма коллектива. ХІара Іаттагара 2000 килограмм шура аькхар укхаза, дикка тоаделар Іаьсий кхоабилга а уж кхеделга а. Цу шера цамогаш хилазар цхьаккха Іаса. Цхьабакъда, Іаьсашта телаш дукха шура йоаа ферме. Цуй кхомбертбола ватІув лехаш яр Рая. Цкъа зоотехнически журналашка хьежаш йоаллаш найдене статья корайир цуна, чакхъаьккхача шурийца Іаьсий кхабарах йола опыт юцаш яр из статья. Из керда гІулакх ферме дІадоладе чІоагІо йир зоотехника.

Кердадар хьаэна бІувъожабаш, лоархІа ца беш бар ферме. Іаьсий леладераш цецбаьнизбар. Чакхъаьккхача шурийна кхоабаш хулий Іаьсий? — йоахар цар. Цхьабакъда, опыта цар дІаьолстадаь чакхъаьккхача шурийна кхоаба Іаьсий дика тоадала доладелар, 650—700 граммага кхачалца дозал тІакхетар царна хІара денна, цул тІехьагІа раьза а хиина тІакийцар из гІулакх Іаьсий леладераша. Цар кхетадир кердача методах Іаьсий кхабарах боккха пайда боалилга. Дукхьал цхьан шера 57000 килограмм шура кхояьй ферме. Паччахьалкхенга шура йоахкара план кхоачашъяра лоархІам болаш гІулакх да из.

ХІапа, укх бІаьстан юкъе, хьайоаккха шура кІезиг ца елийта уйла ей а Рая. Ха йоаках ме лу доахан цІабара оттаь рацион хувц цо. Кен, хьажкІаш, кхийола хІамеш юкъеххувь рациона. Денне шура яккара план кхоачашъю укхаза хІара доарка. Кхоачашъьвй хьалхарча квартала план а шурий-товарна ферма коллективо.

М. ФЕДОРОВ.

СИХАГІА ДІАЕ КУЛЬТУРАШ

ГІайна аьнпача бІаьстено кІезиг йитай бІаьстан юкъера культураш дІаера ханаш. Цу хьалашка кхашкара балхаш хІаьлалца даьчул массехказа сихагІа да дезаш ба механизатораш.

Укх тІехкьарча деношка оттача бІайхача хано йиш хулийт массанахьа а цхьатарра а горох, гидуарграш, баьца даараш, коартолаш, шекара свекла дІае.

15 апрель тІаккоачаш вай республика колхозашкеи совхозашкеи дІайийнай 22 эзар гектар бІаьстан юкъера культураш, царех горох — 8,4 эзар гектар, шекара свекла эзар гектар совгІа, гидуарграш 1,6 эзар гектар, баьца даараш — 1,7 эзар гектар, коартолаш — 341 гектар.

Укх тІехьарча ахк дийнахь 12 эзар гектара тІа дІайийнай бІаьстан юкъера культураш, хІаьта уж дукха а дукхагІа я соаьха цу ахо дийнахьа дІайийна хинарел. Балхаш дикагІа вІаштІехьдаьла дІаюю культураш Шелковски Грозненски районий механизатораш. Цу районий боахамашка дІайийнай бІаьстан юкъе юача культурех 20—24 процент.

Горох дІаера оаьи кхоачашъяй Грозненски шурий, Ермоловски, Старо-Юртовски совхозаша, Сунженски района «Победа» яхачеи ЦІеча Эскара цІерахчеи колхозаша, кхыча боахамаша.

Культураш дІаера темпаш лакха хилийтар, хІара боахама тракторни паркага шин сменах болх байтар, культураш тІехдика дІаер — из да хІапа хІара механизаторий хьалха къахьегача боаллоштен керттердар.

П. ГРЕБЕНЩИКОВ.

ПЛАНАЛ СОВГІА

Дика дІадолаадь семилетка хлaaгІа шу воа тІара оалхазараш кхоабача «Ермоловский» совхоза болхлоша.

Геттара дика хьоккамаш доах котамаши котамий кІорагаши кхоабача болхлоша а. Паччахьалкхенга фуаш доахара хьалхарча квартала планал совгІа 550 эзар фуъ дІаленнад. Масеарел а хьалха латт шай болх дика бовзаш а дукха бозаш а йола Олзинна Нина. Укх шера кхаь бетта хІара котамгара 54,2 фуъ гулдаьд цо. Дика котало я из. Иштта дика къахьег Калашникова Верас а. 49 фуъ гулдаьд цо хІара котамгара. Ший новкъосташта тІехьайисац Ахмадова Халимат а.

С. ЧУХАРЕНКО.

БУРУВ ДЕТТАРИЙ ДЕ ДЕЗАРАШ

Іилман техникан каргІдувла кердадараш тІехь-тІехьагІа химеца дукха дупзаленна да, общества хІамаш хьаду низаш дегІанлуэлара а айлуш латт химе лоархІам. Укх тІехьарча хана бохтгала хувцаенай химически промышленноста бедала база. Мехкдаьтта продукташ Іалама гавзах хьаю хІапа органически синтеза продукташ, азотни удобренеш, синтетически материалаш. Лоацца аьлча мехкдаьтта балалах шерра пайда эц химически промышленносте.

Халкъа боахама химизаци ера партен правительстваи оттадьа декхар кхоачашдара Іалaьмате лоархІаме да махулла дукхагІа мехкдаьттеи гази яккхар, хІаьта цу гІулакха эггара хьоаке бурув деттара балхаш.

Укх тІехьарча хана геологашен бурув деттарашен хьинаре къахьегарах мехкдаьтта доалла керда моттигаш гучаьяьй. Цу гІулакхо торо хилийтар мехкдьтта доаккхилга дикка алехдаккхия.

Вай республика мехкдаьттахой хІапа Іалaьмата доалханe балхаш деш ба — геттара кІоарга бурув а тохаш лелалърча мела тІарен шра тІарен мехкдаьтта декхар карадерзадеш ба уж. Халонаш дукха нийслу, бакъда уж эшае Іомабеннаб вай мехкдаьттахой. КІоаргача скважина бурув тохара Ерригсоюзни рекорд совзна дена царга я. Мастерий ин. Поповеи Малейкеи бригадаша Советски Союзе эггара хьалха 5.500 метр кІоарга бурув тохад Галюгаерча № 1 йолча скважина. Кастта колоннаш Іочуххийта балалургба цига.

ГІорбаьнача бурув деттараша керда декхараш тІайицал. Цар лаьрхІад планех оттаьча хана хьалха Галюгаевская № 2 яхача скважина а бурув тоха. Из кхи а кІоаргагІа хургья — 6000 метр.

Семилетка алхагІча шера соахкарчуа дикка тоабаьб шоай болх республика бурув деттараша. Хьалхарча квартала планал совгІа бІаьш метраш бурув техад, эксплуатацеинникашта планал совгІа дІаеннай шин скважина, «Грознефтеразведка» трестагара дІа мел яккхача конторашa кхоачашъяй квартала план. Хьалхарча мугІаре боагІа Старогрозненски контора бурув деттараш. Мел сийна ахье яьнача цу коллектива дош деннад 4 бетта план итт ди хьалха кхоачашъе. Къаьстта дика къахьег мастераш Темирханов, Ихиев, Сулейманов керта латтача «Грознефтеразведка» треста геолого-разведочни контора бригадаша, кхьчар а.

Хьалхара толамаш дог гІоадаккхаш дале а, бакъда, кІезига дац хІапачул тІехьагІа де дезараш а. Къаьстта йоакхо а еза да почетхьалкхен фуэкъа кхаибалга. ХІапа а планал совгІа да бурув тоарга дІададер. Шу толаме чакхдаккхара хилазад даргдоацар да еррига бригадаша дитничю болх бвга, цур ча торонаш пайда а хаш бола вІаштІехьбоеккилга.

Укх гаргарча хана бурув деттарий декхар да 4400 метр кІоарга йола № 47 йолча Карабулакорча скважине мел мехкдаьтта да тахкар, уж балхаш де деза №№ 802, 827, 83 йолча МагІалбик-Вознесенск яхача моттигашка, кхьдола а лоархІаме балхаш да сакха де дезаш.

Уж толамца кхоачашдарга хьежжа хургда бурув деттарий толамаш а.

В. НАЗАРОВ,
«Грознефтьобьединени» начальнико заместитель.

В. ПЕРВИЦКЕ БОЛАМ ХЬАЛЛАЛЬЦАБ

В. Первицке дІадоладаь дика гІулакх хьаллоацараш дукхагІа хулаш латт Назрани производственни управлене. О. Мальсагова кулгалду звено мара яцар 1961 шера кулгара кІезига мара болх ца беш. ХІаьта 1963-ча шера иштта болх беш 10 механизированни звено яр. Цу шера дукхагІча звеноша доккхий толамаш даьхар. Кодзоев Вахьаудина звенос хІара гектара тІара 57,5 центнер фуалъьха хьажкІаш гулйицар. 1964-ча шера В. Первицке методах 7000 гектара тІа хьажкІаш кхиоргйолаш 23 механизированни звено я Назрани производственни управлене. Доккхий декхараш тІайицад звеноша, 200 гектара лаьттан хІара гектара тІара 60 центнер фуалъьха хьажкІаш чуцаа лаьрхІад «Назрановский» совхоза Аьтти-Юртарча отделене Мальсагов Османа кулгаллдача звенос. Иштта декхар тІайицад «Экажевский» совхоза Хидриев Сапарбина кулгалдеча звенос а. «Октябра 40 шу» яхача совхоза Кодзоев Вахьаудина кулгалдача звенос 200 гектарах хІорана тІара 80 центнер фуалъьха хьажкІаш чуцаа лерхІ укх шера.

Совхозий кулгалдоща нов, къоостал ду звеношта декхараш кхоачашдара. ДикагІа дола лаьтташ тІачІоагІдаьх царна, эшаш йола техника, органоминерални удобренеш, гербицидаш еннай. ХІапа хьажкІаш дІаера лаьтташ кийчдеш я звеноша. ЦхьоалагІча мел сийна дика толамаш доах механизатораша.

М. ГАГИЕВ,
Назрани производственни управлене кертера агроном.

Комсашта гІулакх ду

ЦІей сийне оахте а итта доккхий къахьегама толамаш даьхад Шелковски производственни управлене «Коммунизмага бода никъ» яхача колхоза цхьоалагІча комплексни бригада комсаш лелераша. Районе массарел хьалхагІа кийчъяй цар гемеш, хІаьта комсаш хьагучаяхкара балхаш а даьдьнид.

ХІапа сихбенна гемеш ІойогІаш, комсаш хьалъехкаш бовзк болалой. Денна 60—70 кьалсаг хул укхаза къахьегаш. Дика хьоккамаш доах комсаш лелераша А. Морозова, Л. Мартыненко, Л. Доннова, Е. Лазаренко, А. Кирпленко Л. Усеко, кхьбараша а.

М. ТКАЧЕНКО.

КЪА ДИКА ХЬИЙГАЧОА—АЛАПИ ДУКХАГІА

Нохч-ГІалгІай республике дика довзаш ва «Назрановский» совхозера механизатор Мальсагов Осман. 1983-ча шера из керте латта механизированни звено яр 351 гектара тІа хьажкІаш 41,3 гектара тІа шекара свекли хьалкхиар хиннар.

Планах лаьрхІараш 150 центнера, хІаьта юкъера лаьрхІача совхозе яьккхараш 188 центнери мара ца хиннача мете, яла механизатор фиъевоагІаш йолча звенос хІара гектара тІара 251 центнер шекара свекли яьккхар. Планах лаьрхІар 1 соми 97 кепиги юкъера лаьрхІача совхозе дахар 2 соми 23 кепиги хиннача метте свекла центнер яккхарга звене дІадахар 1 соми 13 кепиги мара хилазар.

ХьажкІаш дІайийнача 318 гектарах хІаране тІара 26 центнер фуалъьхача хьажкІий яьккхар звенос, планах лаьрхІар 24,2 центнер мара ца хиннача метте, хІаьта 33 гектарах хІаране тІара 400 центнер мошч доакъар даьккхар. Планах 3 соми 16 капики лаьрхІача метте, фуалъьхача хьажкІий центнерга Мальсагов Османа звене дІадахар 1 соми 43 кепиги мара дацар.

Совхозашкеи юртбоахама цхьача предприятешкеи баьча балхах алапеш телара хьакъехьарча положенега хьежжа, звене вІаштІехьдаьккхар алапеш, аккордно-премиальни системах тела. Масала, шекара свекла йийнача участка тІа болх беш хиннача звено шин члена 64 соми 70 кепиги алапи делар, хІаьта свекла чуйицачул тІехьагІа, цар яьккхача а паччахьалкхенга еххача а продукцех кхы тІа а 330 соми 17 кепиги ахча делар царна. Свеклана оасар ледга кара даь доллашехьа баьлар из толам.

ХьажкІашца даьча балхех звено членашта 1024 соми 35 кепиги ахча делар. ХьажкІаш чуйцаяьначул тІехьагІа премиальни хьисапе кхы тІа а 635 соми 76 кепиги делар механизаторашта.

Цу масалаша хьахьокх кхоачашбьча балхах, вешта аьлча, «гектарех» тийкна а ца Іеш, цу тІеро механизатораша хьаьккхача продукцига хьежжа царна алапеш телаш хилча из болх беш боакхача наха а совхоза а пайда хилар. Мичча бесса баь болх чакхбаьлча механизатораш сагота ца хулга цІендена дІадаргда, ше болх беш долча кхай тІа дІайийна хІамаш дика хьувкъара оарцагІа нуорга хІара механизатор.

Мальсагов Османа звене аккордно-премиальни хьисапе алапеш теларах гучадьннад из система пайдане хилар, колхозайи совхозайи кулгалхой хьаккхашта цу наькъа тІа баьнча бакъахьа хилар. Кубанера гІорбаьнна механизатораш новкъостий Первицкийи Светличныйи цу системах алапеш теларга баьнна дукха ка а.

Аккордно-премиальни системах юрта боахаме алапеш тела чІоагІа могадеш дийцар КПСС Центральни Комитета февральски Пленуме, юрта боахамерча специалисташца аьча совещание Никита Сергеевича аьча къамеладца.

Звеньевой совцагІа кхы а охи тракторист юкъевоагІаш йолча Мальсагова звеного 1984-ча шера лоладе дІаленнар 565 гектар лаьтта да. Звенога иштта дІаенна я килагза ергйоала юртбоахама техника. Цу техникага лертта болх байте механизаторашка йиш хургья хьажкІашцарен шекара свеклацарен балхаш, кара къахьегилга цІендаь юкъера я даьккха, механизмашца кхоачашде.

План 180 центнер йолча метте 250 центнер шекара свеклан, план 24 центнер йолча метте 75 центнер хьажкІаши хІара гектара тІа хьалкхее, аьнна декхар тІайицад звенос. Кара къахьегилга юкъа а ца доалалеш балхаш чакх а дохе, ше тІайица декхар цо кхоачаш а дойла, тІаккха кІезигагІа доаккхе а 2074 сом алапи доаккхаргда шера звено хІара члено, вешта аьлча бетта 173 сом гаргга. Звеньевой шай алапи 10 процент дукхагІа хургда, вешта аьлча бетта-бетта 190 сом гаргга яйдаргда цо.

Къахьегаш дукха баьаш а йоккха балха говзал йолаш я вах ба Мальсагов Османа звене вІашагІкийтараш.

Звенога дІадаьна лаьтта дика да, техника йолаш я, минеральни удобренешеи гербицидашеи совхозо ІалашъергІа звено. Шу чакхдоаллаш вай республике воай Первицкеши воай Светличнеши хургхилара тешал деш я еррига фактораш. Къа дикагІа хьегараша, дукхагІа продукци йоахараша дІаккоачаш доле алапи дукхагІа хилийта дезе.

Н. КУПЛЕВАЦКИЙ,
«Сельхозтехника» Нохч-ГІалгІай объединене воккхагІа вола инженер.

В. И. ЛЕНИНА ОБРАЗ ГІАЛГІАЙ ПОЭЗЕЦА

Дерригача советски адамий вахара масса оагІонашца ювзаенна я сийлахь-воккхача Ленина цІи. Къахьегамхой вахарца хинна хувцамаш, цар материальни хьал а, культура а дегІадар, вай мехка коммунизма материально-техническа база хьалъяра лоаттабеча къовсамца Коммунистически парте а советски халкъо а доахаш дола толамаш Владимир Ильича Ленина васкеташ кхоачашдарца дувзаденна да. Цудухьа хьамсара я из цІи дерригача советски адамий, дунен тІарча берригача къахьегамхой.

Цудухьа кхетадеш да дуккхача советски писателаша, поэташа а саина, гІалгІай писателаша шоаш деш дола художественни йоазонаш Ленина сийрдача цІера. цІаккха а боврбоацача къахьегамхой цунцарча безама хетадаь деш хилар. Шоай цу произведенешца писателаша, поэташа сурт уттаду Ленина кхеллача парте а, советски правительства а хьалхлецІ вай халкъий вахарца, культурица, мехка экономикица хиннача хувцамий, цІаккха дохаргдоацаш дІаэтта а, хІара денна кхы чІоагІлуш а латтача халкъашта юкъерча вежаралий доттагІлен. Писателаша, поэташа къаьгга хьахьокх Ленина васкеташ кхоачаш а деш вай парте коммунистически кхетамца хьалкхедьча советски адамий турпала денал, цар хьинар.

Ленинцара лоамарой боккха безам ший «Ленин са городе» яхача стихотворенеца къаьгга хьахьокх поэта Муталиев ХьажБикара.

Камаьршача Россен кераха
Адмий къина лаьтта лена,
Цу Октябра алап дийнахь
Лоам чу гуш мо хетар Ленин.
Цу сийлахьча цІеча вло
Вышкий сийгаш сийрдалхьхар...
Замай йоахал Іайна бала
Латаш божабир вайнаха.
Малх ше саиа вахана оарцагІ,
Малх мо волаш хаина вІалха,
ЦІаккха кач ца кийта хоарцо,
Ленин хи тІа латт са наха.
Са городе латт из баьчча.
Лоам чу вахр мо, адмий дот доаш.
Цхьаккха во дац вайта кхача,
Вайта дегга, цо ца доком.
Цо хьаьчча, но кхеьча
Партен байракх кхоабош лоала,
Лоам чу сий ду цо мел даьчуш,
Сий ду, там бу цун гІулакха.

Уккхаза поэта хьахьокх Ленинцарча лоаман наьха безамал совгІа халача хьале хиннача лоамарой вахарца хинна иразера а доккхий а хувцамаш сийлахь-воккхача Ленина цІерица дувзаденна хилар. Уж хувцамаш тахан вайна гу. ТоъаргІа вьлча, советски Іаьдала шерашка лоамарой материальни хьал ший овлап тІара хувцаденна хилар, къамаш культура боарам бовцаш' дегІаена хилар, хьалхкхебаь къамьи ваараш говзанчаш хилар.

Ший хана Ленина белгалбаькхача сийлахьча новкъа бодаш я вай Даьхе.

Ираз долча замах ях вай ханара тІехье. Тахан вайна гуччахь хьалъеш латт коммунизма сийлахь-йоккха гІишло. КПСС XXII-ча сездо дерригача дунена хьалхашка дІаккхайкадаьд вай ханара тІехье коммунизме яхаргхилар. Советски адамаша дика кхетаду, тахан вай долаш дар а, кхоана хургдар а сийлахь-воккхача Ленина цІерца дувзаденна хилар. Цудухьа поэта Яндиев Джамалдина, адамий уйла йовза а йовзаш, «Доккхал ду» яхача ший стихотворене тІа язду:

Ленин вуш,
Ленин вувиарга
Адамаш мел дак
сий деш,
Баьччан васкеташ
дахаргда
Лаьттара вахар
хоздеш.
Цхьабараш
ираз лехаш
Нана-лаьтта
лела хургба.
Цо дийнаьча
замаица вахаш,
Аьш дунен тІа
доккхал ду.

Кхетадеш да, хІанз а тІехьадиса, зуламера гІулакхаш вахарца кийслуш хилар. Цудухьа къамашта юкъера интернациональни доттагІал кхайкаделга, цуина хаддиза пропаганда елге художественни литература декхараш да. Эггара хьалха художественни литература декхарийла да Ленина хьийхача новкъа бодача вай мехко хІара денна доахаш дола толамаш къаьгга хьахьокха, эрсий культурах къамаш культура дегІаяра хьабоалаш бола пайда хьахьокха. Хоьш да, вай мехкарча дерригача къамий культура, искусство дегІаяр эрсий культурица, литературица хадаргбоаца бувзам болаш хилар. Поэта Осмиев Хьамзата дика кхетаду эрсий халкъа хьалхленца тахан дерригача къамашкара ираз хьакхелла хилар. Цудухьа «Даим вошал даьд Іа тхона, Эрсий мохк» яхача ший поэма тІа из язду:

...Октябрь. Байса. ГІайтта
болхлой.
Йицлургьяц из бирса ха.
Бицлургбац-кха цу гуракхьа
Іа біаьстенга баьккха тІа
Шоайла вІашка кхоахаденна,
Къьина, къона ши дуне
Летар дорха Эрсий мехка
Турпал болхлой Питере.
Яьхар йоккхийча-топий залпаш,
Петербурге оагІесы,
Даьржар мехка залпай таташ,
Халкъий ираз кхайкадеш.
Исторен чу вІаккха ца даьр
Цу бус Іа дах біартагу:
Парти, Ленин хьалха волаш,
ГІоза вахар делалу.
Боадо йохаш, бийсах ди деш.
Даьлар цига маьлха лип.
Эрсий мохк, Іа эггар хьалха
Кердa зама йолайир...

ГІалгІай поэзеца дукха а я сийлахь-воккхача Ленина хетаь поэтически произведенеш. Нарех я Яндиев Джамалдина, Осмиев Хьамзата, Муталиев Хьаж-Викара, Озиев Салмана, Хашагульгов Махьмада, къонача поэтий Чахкиев СаІида, Плиев Махьмад-СаІида, Албаков Джабраила, иштта кхычар а произведенеш. Ала деваш да, гІалгІай поэзеца эггара хьалха болх бе болабеннача Беков Тембота, Озиев Аьхьмада, иштта кхычар а Ленина хетаь йола стихотворенеш тахан а доккха маІан долаш хилар. В. И. Ленинах язъяь стихаш массаза белгала хул сийлахь - воккхача баьччанцарча біаьхача безама язъяь хиларца, оттадеш сурт къаьга а, ешачунна боккха эстетически лоІам беш а хиларца. Ленин-баьчча, Ленин — къахьегамхой доттагІа, Ленин — ший вахар а низ а па кходеш къахьегамхой ираз бахьан къовсам лоаттабаьр. Иштта да лоацца вьл я поэташа шеай поэтически произведенешца оттадеш дола сурт.

Аьхьмад ВЕДЗИЖЕВ.

КЕРДА КНИЖКАШ

Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен книжни издательства укх шера хьалхарча квартале арахийцад нохчий меттала нохчий поэта Мамакаев Іарбе произведеней сборник. Сборника тІа я стихаш, поэмаш, дувцараш. Иштта араьннай поэта Джамалханов Зайнде «Тешам» яха поэма, Нохч-ГІалгІай исторе метта, литература, Іилма-тохкама института болхлочо Мациев Аьхьмада гулдаьча нохчий кицай сборник.

У. ХАДЖИЕВ.

ДИКА ІУНАЛ ДУ

Дуккхача хана дена коа тІара оалхазараш лаладеш хьайоагІа Ачхой-Мартана производственни управлене «Лермонтовский» совхоза цхьоалагІча отделене оалхазара товарни фермера йоккхагІйола оалхазараш леладер Цугаева Люба.

Доккхий къахьегама толамаш дахарах Нохч-ГІалгІай Лаккехьарча Совета депутатлла хержай из. Цу сийлен цІеро кхы а бехктохкамегІа ю Люба. Цудухьа тІехдика лелабу Любас а цун новкъосташа а шоай болх. Масала, Сунженски инкубаторни станцера хьаийцача 7080 котама кІорнгех 98 процент хьалхкеьнй цар. КІоригашн котамаш хан-хакнахьа кхоаб, хий лоаттаду, минеральни подкормка ю, помещенеш цІена лоаттаю.

М. ПОЗЮЧЕНКО,
зоотехник-пенсионер.

МОСКВА. 22 апреле 94 шу дуз Владимир Ильич Ленин ваьча дийнахьа дена. Вай мехкен довзол дехьарча мехкийн тайп-тайпарча мииигашкара ваараш мах хІара денна Москверча В. И, Ленина Центральни музее ух сийлахь-воккхача революце баьчча вахарац баьхен хьакъехьара материалаш пІаьхка а кхы цІаьхка а йовзар духьа.

Сурта тІа: музеерча цхьан зале. Э. Евзерихина сурт,

ТАСС фотохроника.

Бахархой йоакхо еш

Город Грозне Ленински райисполкомерча депутатски группана юкъе 25 саг ва. Уж ба горсовета 11-и райсовета 14-и депутат. Цуния хьалхле лелаю 56-ча школа директорa нов. В. Н. Кузнецова.

Депутатски совето къестадеш дола дешаш дукха а тайп-тайпара а да. Цо къестаду город тоаяра, хозъяра, торговле, просвещене, медицински тІулакх дара, кхыдола дешаш. ХІаране ший къаьстта дола дешаш къестадеш йола ийс комисси йиллай.

Дика болх беш я В. И. Жигалова кулгалдеш йола комисси. Дукха дешаш къестаду цо. Цкъа бахача нахагара жалоба ера шоаш чубахача цІеноштa ремонт яц, цІенои, ийнаш а тховнаш а деха да, аьнна, хІаьта иштта ера во а аргІагІа йоацаш а ю ремонт, яхаш. Техка хьежача уж хІамаш бакъкорадир.

Комиссе ворхІлагІча домоуправлене кулгалхошка дІахайтар уж кхоачамбоацараш дІадахаиза даргдоацаш хилар.

Наьха унахцІено лораира комиссена хьалхле лелаеш ва республикански больница хирург нов. А. К. Туаев. Цо айкха бувзам лоаттабу уличии комитетаца. ХІаьта Туаев ше кист-каста хул харжархой болча.

Калинина поселкерча № 56 йолча школе кхаь сменах бераш дийшача а классаш ца тоъаш, цхьадола бераш 4-ча школе деша ух. ХІаьта цига хьалъеш латта шоллагІа школа йистейоккхилга тІехьадоахар йиълагІа гІишлошъяра-монтажни управлене яр. Депутатски совето из управлени «хьалхьоарал» совгІа, цуига дІахайтар школа сихагІа йистеяккха езилга, школа хьалъеращта новкъостал де актива оарцагІъьккхар, берий даьша школа хьалъеча мах боацаш 6 сахьата болх бергболаш вІаштІехьдаьккхар. Доккха беркат даьлар цох.

Города а района а советаша баьча балха итогаш ювцаш харжархошца шоаза вІашагІкхийтта хиннаб депутаташ.

КІирамна шинарен ерол денношка сайрнйиг 8 сахьат даьлча дена 7 сахьат даллалца харжархой тІанйбу депутатски совета членаша.

П. ПОПОВ.

Даьхен рузкъа цІерах лорадеш

Селхан 46 шу даьннад пожарни охрана вІашагІтеха. 1921 шера 9-ча йая СТО (Къахьегамен Оборонан Совет) заседане Ленина яьхад: «ХІанз Россе кердача дамах, къахьегама вахаре республикана чІоагІа лоархІам болаш а да, цу деша хІама толдар йоагІаш йолча органий аргІанара декхараш а да».

Ленина уж декхараш кхоачашдеш доккхий гІулакхаш даьд партен правительствай халкъа боахама рузкъа цІерах лорадеш йола пожарни охрана чІоагІъеш.

Сийлахь-боккха Даьхен тІом лаьттача шерашка дуккхача моттигашка денале гІулакхаш гойтар пожарникаша. МоастагІчо бомбаш етташ юкъа цІераш йоаеш шоаш кхо ца беш къахьегар Москве, Ленинграде, Волгограде, кхычахьа.

Къонахчал долаш хилар цу хана Грознера пожарникаш а. Город шоаш каралоацаргхиларах тешам байнечул тІехьагІа немций къиза бомбаш етта болабелар. Бомбаш еттача юкъача цІераца денал долаш хьувсар города пожарни охрана бІухоша. ЦІераш йоаеш байра пожарникаш-грозненцаш Рудь, Перепелица, Коробейников, Пилькин, Никитенко, кхыбараш. Фашисташа еттача бомбаех юкъа цІераш йоаеча дика дакъа лацарах Грозне пожарни охрана командираштен бІухоштен паччахьалкхено орденаши медалаши елар.

ХІара денна шоай говзал а политически кхетам а лакхбеш ба хІанз пожарни охрана гарнизона командираши бІухойи. Цу хьакъехьа дика толамаш даьхад завода пожарни даькъо. Доккхий хІамаш ду цо пожарни профилактике. Кхаь шера завода зе доалаш цІи илийтаяц. Белгалбаьнна денал дола пожарникаш ба цу даькъацара Акбулатов Виса, Касумов Лаьча, Сущий И. Ф., кхыбараш.

Кхераме, бакъда даькъале болх ба пожарника бар. Дукха моттигаш яийслу цІи йоле, цІерала вира саг кІалхара ваккха везаш. Масала, укх шера 9 апреле Первомайски улицагІа бийсана 2 сахьат даьлча нах чубахача пІеношка йиъларІча этажа тІа цІи яьлар. ЛагІаш тІа вала йиш йолаш дацар цІерах. 3-чен 4-чен этажашка баха нах корзагІбаьнабар. Цига оарцагІбаьккача пожарникаша лоамеш а уттадеш кІалхара баьхар нах, цІи йоайир. Денал долаш къахийгар цига А. П. Антонина, М. Каблахова, кхычар. Урус-Мартана района Алхан-Юрта цІенах цІи яьлча, ду чу дисадар вІамига кхо бер. Военизированни охранацарча Мусаев Якъубен Моллаев Шахрудинен баха нах оарцагІ а баьха, цІи а йоайир. бераш а кІалхардаьхар. Довгаш латтача цІагІа чу а ваьнна, кхо бер кІалхардаьккхар Мусаева.

ЦІи ца ялийтара а аьнна пІи йоаяра а пожарни охранана доккха новкъостал ду предприятешка, колхозашка, совхозашка, вай чубахача цІеношка йолча добровольни пожарни обществай членаша.

Шерра дакъалоаш халкъо цІи ца илийтара гІулакха юкъе. ХІанз укх сахьата вІашагІтеха я 11 ДПО районни совет, парех 4 общественни хьисепе а йолаш. Еррига республике 40 эзар саг ва ДПО член волаш. Предприятешка, совхозашка, колхозашка 350 гаргга ший лоІамера пожарни дружина я, 6000 саг юкъе а волаш.

Наурски района Калиновски Алпатовски, Шелковски района «Ше ахархо» яхачен Мешжински цІерахчен колхозий, Грозненски района «Новый быт» яхачен 1-ча Мая цІерахчен колхозий шоай лоІамерча пожарни дружина хадданза профилактически болх бу. Цу боахамашка 1963 шера цІи яьнна моттиг хиланзар. Нохч-ГІалгІай АССР МООП-а грамоташ елар царна.

Дерригача советски халкъаца цхьана гІо боахаш шоашкара доагІа дизза дакъа лоацаш коммунизме болх тха пожарни охрана гарнизона бІухой.

Капитан И. ШПИГУН,
Нохч - ГІалгІай АССР МООП-а пожарни охрана отдела воккхагІа вола инспектор.

«ТЕРЕК» ДИКА ЛАЙЗАР!

Селхан Орджоникидзе цІерахча стадионе контрольни матче вІашагІкхийтар Грознера «Терек» Орджоникидзера «Спартак» яхача командай футболисташ.

ХІа аьнна ловзар дІадолалуше а «Спартака» вороташта тІагІорт грозненски футболисташ. Гуш де совле вайтаха йолга, хІаьта дукха ха яладехьа цунах пайда эца вІаштІехьдоал «Терека» футболистий. ПхелагІча минуте хьалхара гол чутох спорта мастера Данилов Христофора. ЛаьгІлаш грозненций атакаш. Цхьабакъда, хьалхарча тайма 35 минуте гІалат ваьнна ший вороташта бургац чутехар защитника Дудаева. Счет 1:1 хилар.

Цул тІехьагІа кхо минут йоаллаш хьаьший вороташта шоллагІа гол чутехар дика ловзаш хиннача Солнцев Юре.

Наг-нагахьа цхьа барт боацаш йола атакаш ю хІирий футболисташа. Уж атта йохаю вай защитникаша.

Грознецашкахьа совле а йолаш (счет 2:1) чакхйоал хьалхара тайм.

ДІайоллу шоллагІа тайм. Хьалха саина цахаддаш атакаш ю «Терека» футболисташа. Массехк минут йоаллаше а Жеребцике меттел ловза вреальнача Михеев Анатоле саьа чура аратох бургац, хІаьта Жердев Александра корта теха чутох кхоалагІа гол.

Вай командана юкъе белггала дика ловз къона футболист А. Михеев. АргІанара атака йолча хана 20—25 метр гаьнара йиълагІа гол чутехар цо.

ТІехь-тІехьагІа дикагІа ловз грозненски футболисташ, атакашка хьинаре дакъа лоац полузащитникаша, защитникаша. Ловзар дуккхагІча хана хьаьший вороташта юхе да. Дукха ха яладехьа «Спартака» вороташта пхелагІа гол чутехар грозненски нападающе Жердев Александра. Матч чаккхьила массехк минут йисача хана ялхазлагІа бургац чутехар Шкодиис.

Счет 6:1 а йолаш котбаьлар «Терека» футболисташ.

М. МУСИЕВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Доазол дечьара

ЕЛИСЕЙСКИ ДВОРЕЦЕ ХИННА СОВЕЩАНИ

ПАРИЖ, 15 апрель. (ТАСС). Селхан Елисейски дворецe председатель де Голль а волаш совешани хилар, цига дакъа лоацаш вар премьер-министр Помпиду, правительства дукха членаш, герзацарча низий викалаш.

Хетаргахьа, хоам бу Франс Пресс агентства, совещане ювцаш хиний Франце дуккхача хана лаьрхІа йола космически программа. Цу программана юкъе доагІа, къаьстта аьлча, ракеташ - зондаш сигала ахийтар, французски спутникаш хьаяр, хІама эуаш йола станцеш хьалъяр. Франс Пресс агентства беча хоамага хьежача космически программа ювцар Франце тІема планашца дувзаденна да. Иштта, космически программаш дегІайоаляра дІахийцача средствай дуккхагІа дола дакъа «Диамаи» яха ракета хьаярга дІадохийт. Французски Гвиане хьалъе йоллургья лоархІаме тохкама база. тІема гІулакхашта пайда эцаш йолча Сахарерча Хамагир яхача база метта хургья из.

Укх тІеххьарча хана ядерни «ударни низаш» хьадара тІагІертта къахьегаш да французски Іаьдал. Папеэтера (Таити яха гІайре) тахан Франс Пресс агентства корреспондента хоам маьарра, Тихи океанерча французски экспериментальни центра кулгалхо контр-адмирал Табо Мурурован Фангатауфан атоллашка вахав укх деношка. Цу атоллаш тІа тохкам беш французски термоядерни бомбаш лелхийтара хьалъеш латт экспериментальни полигонаш.

ДАГАЛАТТАРАШ ЦАІАШ ДА

ВАРШАВА, 15 апрель (ТАСС). «Дее тІара а безаме а тІаийцай Москвас польски партийно - паччахьалкхен делегаци». Уж дешаш дерригача польски газетий хьалхарча оагІош тІа доккхийча алапашцаяздаь да, советски наха беза хьаьший тІаэцар вазета юкъаметтера тема я. «Вайна дагалаттараш цаІаш да», «Вай кхоачашде дезараш цаІаш хиларо кхотаду вай», «Дохарадоаца доттагІал», «Ленина бакъдар вайзахьа да», «Вай цхьоагІон машарерча къахьегама—гаранти» яха керте латташ дешаш а долаш кепа детт аэродромеи Йоккхача Кремлевски дворецe тІаийцача ханеи В. Гомулкаи Н. С. Хрущевеи даь къамаьлаш, газеташ тІа иштта дукха суръташ а да.

Польски партийно - паччахьалкхен делегаци Советски Союзе яр дувцаш, «Жице Варшава» яхача газето язду, Польшанеи Советски Союзаи юкъера вежарашха, дикача лоалахой гІулакхаш дуккха хана денз хьадоагІаш а да, хІаьта уж шинна мехка кхоачашдеча гІулакхо чІоагІдаь а да, яхаш.

АНГЛЕ БЮДЖЕТ

ЛОНДОН, 15 апрель. (ТАСС). 1964—65 финансови шерашкарча бюджета проект парламенте селхан дІачуелар финансай министра Модлинга. Кердача бюджета, цун хьатІа доагІар 7.455 миллион фунт стерлинг, дІадодар — 7.388 миллион фунт стерлинг, Іалашду оборона ю расходаш 9 процент лакклулга, дика (10 процент) дегІайоагІа тхьамках хьаьнча хІамайн алкогольни маларийн косвенни налогаш, цар хьагойт болхлой алапи лакх ца далийтара тІехьа правительства лелаю политика.

Ше къамаьл деш Модлинга аьлар по кхычахьа капитал дІадодаш хилари текущи операцей баланса дефицит лакхлуш хилари бахьан долаш платежни баланса хьал вогІа хила тарлу. Цу кхерамца къовсам лоаттабара дика йовзача — «доходаш дегІа па яккхийтар» саина йолча средствах пайда эцара тІахьийхар цо, хІаьта из мадарра аьлча — къахьегамхой алапий кхы лакх ца далийтар да.

Модлинга даьча къамаьлах гуш да тІема гІулакхашта дІадохийта ахча 1999 миллион фунт стерлинг долга, е цул хьалхарча шера хинначул 161 миллион фунт стерлинг дукхагІа.

БРАЗИЛЕРА ХЬАЛ

РИО-де-ЖАНЕЙРО, 15 апрель. ТАСС КОРР. М. АЛЯБЬЕВА хоам бу:

Кепа йоазоно деча хоамашка хьежача гуш да Бразиле нах лувцилгена чухьежилгена хІанз а йистедаьнна довцилга. «Берригача мехка гІолла, — язду «Диарио Кариока» яхача газето, — дІахьош да коммунистически лидерий агитатораш лувцилга, лийца нах тІехьтІехьа дукхагІа хул. «Газеташ кІезига дувцац чухьежача коралаьд яхача «кхерамерча» литературах, цхьабакъда. «Коррейо да Маньа» яхача газето кийса белгала малакхара, дукхагІча даьхе «кхераме» оаш селхан паргІатта массайолча кноспашкен тикашкен доахаш хиннача литературах.

Кердача правительства Іаьдал бе деллача хана еттача хьалах пайда оца гІертача американски малхбуен европейски компанеша дикка сихбаьб шоай болх.

«ТХА БЕЗАМ ВАЦ ЦИЦГІОЛГИЙ КЪОРГАШКА ДАХА»

Нью-Йорка даьан районе хьалъеш латт 1964 шера дерригаунен выставка ультрахІаназарча аханей комплекс. Цун корпусий — кизгахи бетонахи даьча башха хозача гІирсий—мах миллиард доллар лоархІаш ба, Уккхаза хьахьокхаргда «тоаденна» американски вахар.

ХІаьта выставкана массехк мильмара гаьна йоацеш, Гарлема горинтешка, адамий доахача хьалашка, цІи ювзанза долча цІеношка біаьш эзараш нах бах, бийсашка шоай бераш гІаьрахоех-цицгІолгех лора а деш. Уж бах квартирах боатІа мах дІаца балар бахьан долаш улица тІа арахховарa кхерам цІаккха а тІера дІа ца бовлаш. Уж бах бІаь шу хьалхагІа дене тоадаза долча а цІеношка.

«Итташ шераш да цу районе баха нах шоай курдаь горнигаш дІадаха гІерташ хьабоагІа,—яхаш тешал ду «Сатердей ивнинг пост» яхача (ер сурташ тІера хьенйиача) журнало, — цхьабакъда, цуна хулаш хІама дац: цар чу бахараш-м неграш мара мичаб...».

Гарлеме бахеча малагара къол язъю журнало,

Гой хІанз, масала, малагІча хьалашка бах негритянски Джойс Борлена дезал. Біарча шу да цу цІагІа цІи ца ювза, каІараш йохаь, пенаш мустдаь да цун, кхыметтел электричество а яц цу чу, хІаьта итт шу даьнна Джойс Борлена воІ фатагена лампа сердалонах урокаш еш ва.

ДІоахдеш а сердало чуйолаш а доацача цу цІеношка дІа-ихха хьоэилга доацаш сеЛлара готта бах нью-йорски горнигашкара нах.

Ричард Моор ший хІаька менге тІа ше йийна цицгІолг корреспондентага дІахьокхаш ва.

(АПН).

АПН.

РАДИО

8.45 — «Къона тІехье» яха передача (нохчий меттала); 16.02 — «Къахьегама тІера волчунга ираз а доагІа» яха литературни передача (гІалгІай меттала); 16.20 — «Барттайнача советски дезале» яхача школа тІара музыкальни передача (эрсий меттала); 16.40—керда хоамаш (гІалгІай меттала); 16.55 — апараш; 17.00 — «Къахьегама паспорт — ССС-а гражданина юкъ» яха передача (эрсий меттала); 17.15 — промышленноста болхлошта передача (эрсий меттала); 17.20 — керда хоамаш (эрсий меттала); 17.45 — «Сатем боаца вІамига саг» яха радиоочерк (нохчий меттала); 18.15 — керда хоамаш (нохчий меттала); 18.33 — моттигерча авторий музыка.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.25 — телевизионни кердадараш (эрсий меттала); 18.40 — Доазол арахьарча гІулакхашта волча комментатора къамаьл; 18.55 — нохч-гІалгІай фольклоре лоаман кхалсага сурт-сибат; литературни монтаж (нохчий меттала); 19.15 — киножурнал; 19.25—«Сатирически объектив» яха телевизионни журнал; 20.00 — берашта дола мультфильм; 20.10 — «Ленин вайца ва» яха бакъдолчоа тІера хьенйца фильм; 20.55—музыкальни календарь; 21.45 — «Наб ейна шераш» яха художественни фильм.

Город МагІалбике, Кутузова улицагІа, № 8 йолча кІеношка вехаш волча гр-на Писаревский Николай Антоновича суде деллад ший сесаг гр-на Писаревская Нина Алексеевна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦІеча фронтовиций улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; безаткхана секретаре — 2-45-46; партийни вахарaн, промышленни, юртбоахамеи, письмойн отделий — 2-25-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01, ответственного секретаря — 2-45-46; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект.

Типография из-во «Грозненский рабочий». Проспект Революции.

СФ01226. Заказ № 2352.